

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

Пояснювальна записка

до дипломної роботи
за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр»

на тему: УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА (НА
ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
«ВОЛОДАРКА»)

08-43.БДР.003.00.089.ПЗ

Виконала: студентка 5 курсу, групи МФКз-16бз
спеціальності 073 – «Менеджмент»
Мельник В. В.

Керівник: д.е.н., професор каф. ФІМ
Єпіфанова І. Ю.

Рецензент: к.е.н., доцент каф. ЕПВМ
Нікіфорова Л. О.

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

спеціальність 073 – «Менеджмент»
освітня програма «Менеджмент фінансово-кредитної діяльності»

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д.е.н., професор Зянько В.В.

« 29 » вересня 2020 р.

**З А В Д А Н Н Я
НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ**

Мельник Валерії Володимирівні _____.

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи): Управління фінансовими ризиками підприємства (на прикладі приватного акціонерного товариства «Володарка»)

Керівник проекту (роботи) Єпіфанова Ірина Юріївна, д.е.н., доцент,
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)
затверджені наказом ВНТУ від «25» вересня 2020 року № 215.

2. Строк подання студентом проекту (роботи): 12.01.2021 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с. Кузьмінець Т.Г., Перегняк Ю.А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. Молодий вчений. 2017. № 12. С. 677-680. Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. Modern Economics. 2020. №20. С. 73-78. Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 99–103. Джеджула В. В., Єпіфанова І.Ю., Дзюбко М. Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку підприємств молочної галузі. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 13. С. 428-434. Литовченко О. Ю. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. Економіка і суспільство. 2018. №16. Зянько В. В., Дзюбко М. Ю. Методи аналізу фінансових ризиків суб'єктів господарювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Вип. 1-1 (07). С. 99-102. Ріщук Л. І. Методичний підхід до оцінки внутрішніх ризиків підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 442-446. Єпіфанова І. Ю.,

Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с., фінансова звітність ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр., наведена в додатках.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити): у першому розділі – дослідити сутність поняття «фінансовий ризик», розглянути особливості управління фінансовим ризиком, узагальнити методики аналізу ефективності управління фінансовим ризиком підприємства; у другому розділі – проаналізувати види діяльності, фінансовий стан та ефективність управління фінансовим ризиком ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр.; у третьому розділі – навести пропозиції щодо покращення фінансового стану

5. Перелік графічного матеріалу (з точним зазначенням обов'язкових креслень): Таблиці: Узагальнення підходів до визначення сутності поняття «фінансовий ризик». Класифікація методів оцінки фінансових ризиків. Аналіз майнового стану та фінансових результатів ПрАТ «Володарка». Коефіцієнти майнового стану та ділової активності ПрАТ «Володарка». Оцінка ознак ризику втрати прибутковості та ліквідності ПрАТ «Володарка». Аналіз ознак ризику втрати фінансової стійкості ПрАТ «Володарка» за абсолютними показниками. Аналіз ознак ризику втрати фінансової стійкості ПрАТ «Володарка» за відносними показниками. Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Альтмана. Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Ліса. Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Таффлера.

Рисунки: Причини виникнення фінансових ризиків. Етапи процесу управління фінансовими ризиками. Склад та джерела формування майна ПрАТ «Володарка». Фінансові результати ПрАТ «Володарка». Оцінка ризику втрати прибутковості ПрАТ «Володарка». Оцінка ризику втрати ліквідності ПрАТ «Володарка». Структура управління ПрАТ «Володарка» за впровадження відділу ризик-менеджменту. Умови доцільності уникнення ризику.

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	д.е.н., зав. кафедри ФІМ Зянько В. В.	02.12.2020р.	31.12.2020р.

7. Дата видачі завдання «29» вересня 2020 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів дипломної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Формування та затвердження теми бакалаврської дипломної роботи (ДРБ)	01.09-15.09.2020	виконано
2	Виконання теоретичної частини ДРБ. Перший рубіжний контроль виконання ДРБ	01.12.2020	виконано
3	Виконання аналітичної частини ДРБ та розробка рекомендацій та пропозицій. Другий рубіжний контроль виконання ДРБ	09.01.2021	виконано
4	Нормоконтроль ДРБ	10.01-13.01.2021	виконано
5	Рецензування ДРБ	14.01-16.01.2021	виконано
6	Попередній захист ДРБ	17.01-18.01.2021	виконано
7	Захист ДРБ	20.01-26.01.2021	виконано

Студент _____ Мельник В. В.
(підпис)

Керівник роботи _____ Єпіфанова І. Ю.
(підпис)

АНОТАЦІЯ

В бакалаврській дипломній роботі досліджено питання, пов'язані з управлінням фінансовими ризиками підприємства.

В першому розділі розглянуто сутність поняття фінансового ризику, методики аналізу стану управління фінансовими ризиками підприємства.

В другому розділі бакалаврської дипломної роботи надано загальну характеристику ПрАТ «Володарка», здійснено аналіз фінансового стану та стану управління фінансовими ризиками ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр.

В третьому розділі сформовано пропозиції та рекомендації з покращення фінансового стану.

Ключові слова: ризик, фінансовий ризик, ризик ліквідності, ризик банкрутства, ризик втрати прибутковості

ANNOTATION

The bachelor's thesis examines issues related to the management of financial risks of the enterprise.

The first section considers the essence of the concept of financial risk, methods of analysis of the state of financial risk management of the enterprise.

In the second section of the bachelor's thesis the general characteristic of PJSC "Volodarka" is given, the analysis of a financial condition and a condition of management of financial risks of PJSC "Volodarka" for 2018-2019 is carried out.

The third section contains proposals and recommendations for improving the financial situation.

Keywords: risk, financial risk, liquidity risk, bankruptcy risk, risk of loss of profitability

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА	9
1.1 Економічна сутність, види та місце фінансових ризиків в діяльності підприємства	9
1.2 Методичні підходи до оцінювання стану управління фінансовими ризиками підприємства	18
Висновок до розділу 1	29
2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПРАТ «ВОЛОДАРКА»	30
2.1 Загальна характеристика підприємства	30
2.2 Аналіз фінансового стану ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр.	32
2.3 Оцінка стану управління фінансовими ризиками підприємства	42
Висновок до розділу 2	52
3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПРАТ «ВОЛОДАРКА»	53
Висновок до розділу 3	62
ВИСНОВКИ	63
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	65
ДОДАТКИ	68

ВСТУП

В сучасних умовах соціально-економічне становище України характеризується суттєвою мінливістю та непередбачуваністю. Діяльність підприємств відбувається в умовах високого рівня конкуренції та характеризується високим ступенем невизначеності й ризику.

Політична та економічна ситуація, загострена світовою пандемією, актуалізує питання ефективного розвитку вітчизняних підприємств. Тому для підприємств важливим є організувати ефективну систему управління фінансовими ризиками. Саме тому, питання управління фінансовими ризиками є досить актуальними.

Питання пов'язані з фінансовими ризиками та управлінням ними досліджувались в роботах таких вчених, як Шклярук С. Г., Бланк І. А., Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А., Євтушенко Г. В., Березюк Є. В., Доценко І. О., Землячова О. А., Савочка Л. С. Дибя М. І., Єпіфанова І. Ю., Дикань В. Л., Корж Н. В., Джеджула В. В., Зянько В. В.

Метою бакалаврської дипломної роботи є формування пропозицій та рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ризиками підприємства.

Досягнення мети зумовлює вирішення таких завдань:

- дослідити економічну сутність поняття «фінансовий ризик»;
- систематизувати методичні підходи до оцінки управління фінансовими ризиками підприємства;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Володарка»;
- здійснити оцінку фінансово-економічного стану ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр.;
- проаналізувати стан управління фінансовими ризиками ПрАТ «Володарка»;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Володарка».

Об'єктом дослідження в бакалаврській дипломній роботі виступає процес управління фінансовими ризиками підприємства.

Предметом дослідження в роботі є система управління фінансовими ризиками підприємств легкої промисловості.

Теоретичну, методологічну та інформаційну основу дослідження склали праці вітчизняних та зарубіжних науковців з питань управління фінансовим ризиком, законодавчі акти та нормативні документи України з питань підприємництва, ресурс Інтернет, фінансова звітність ПрАТ «Володарка».

У бакалаврській дипломній роботі застосовано сучасні теорії управління, методи системного підходу, структурно-функціонального аналізу, групування, фінансово-економічного аналізу стану та управління фінансовими ризиками підприємства.

Матеріали бакалаврської дипломної роботи апробовані на Міжнародній конференції «Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні» (м. Вінниця).

За результатами виконаних досліджень опубліковано 1 наукова праця, з них 1 тези у збірниках матеріалів конференцій.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Економічна сутність, види та місце фінансових ризиків в діяльності підприємства

У сучасному суспільстві панує невизначеність. Будь-який суб'єкт господарської діяльності, незалежно від виду діяльності наражається на ризики. Ризики, які виникають в діяльності підприємств, можуть негативно вплинути на його грошові потоки та спричинити нестачу капіталу.

Діяльність будь-якого суб'єкта господарської діяльності відбувається в умовах відсутності точної інформації про всі наслідки управлінських рішень та про подальші зміни у середовищі функціонування. Невизначеність завжди супроводжується ризиком. Ефективний ризик-менеджмент має зменшити фінансовий ризик і, як наслідок, вирішити проблему нестачі коштів, що гарантує підприємству доступність фінансових ресурсів та оптимізує структуру капіталу.

В сучасній літературі існують різні підходи до визначення сутності фінансового ризику (таблиці 1.1).

На думку Шклярука С. Г. фінансовим ризиком є додатковий ризик, який виникає при залученні компанією запозичених коштів [1].

Бланк І. А. під фінансовим ризиком розуміє результат вибору власниками чи менеджерами підприємства альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного результату фінансової діяльності за ймовірності понесення фінансових втрат за умов його реалізації [2].

Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. зазначають, що фінансовий ризик можна розглядати з трьох сторін: як небезпеку можливої втрати фінансових ресурсів, як небезпеку недоотримання очікуваних доходів, як необхідність отримання більшого обсягу прибутку, що пов'язаний з більшим ризиком [3].

Таблиця 1.1 – Узагальнення підходів до визначення сутності поняття «фінансовий ризик»

Автор	Фінансовий ризик – це
Шклярук С. Г. [1]	додатковий ризик, який виникає при залучені компанією запозичених коштів
Бланк І. А. [2]	результат вибору власниками чи менеджерами підприємства альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного результату фінансової діяльності за ймовірності понесення фінансових втрат за умов його реалізації
Кузьмінець Т. Г., Пережняк Ю. А. [3]	небезпека можливої втрати фінансових ресурсів, небезпека недоотримання очікуваних доходів, необхідність отримання більшого обсягу прибутку, що пов'язаний з більшим ризиком
Євтушенко Г. В., Березюк Є. В. [4]	ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства
Доценко І. О. [5]	ризик, який супроводжує фінансову діяльність підприємства, формує великий портфель ризиків
Землячова О. А., Савочка Л. С. [6]	ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства. Фінансовий ризик є результатом вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при вірогідності настання економічного збитку (фінансових втрат) через невизначеність умов його реалізації
Божанова О. В. [7]	імовірність збитку, який залежить від проведення яких-небудь операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах, здійснення операцій з фондовими цінними паперами, тобто ризику, який впливає з природи цих операцій
Диба М. І. [8]	вид ризику, який виникає у фінансово-економічній діяльності суб'єкта, коли причинно-наслідковий результат або заходи його досягнення відрізняються від встановлених цілей та планових норм, а отримані відхилення мають вартісний характер

На думку Євтушенко Г. В., Березюка Є. В. фінансовим ризиком є ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства [4]. Схожої думки про фінансовий ризик дотримуються Землячова О. А., Савочка Л. С., які також зазначають, що фінансовий ризик є результатом вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при вірогідності настання економічного збитку (фінансових втрат) через невизначеність умов його реалізації [6].

Доценко І. О. під фінансовим ризиком розуміє ризик, який супроводжує фінансову діяльність підприємства, формує великий портфель ризиків [5].

Божанова О. В. вважає, що фінансовий ризик – це ймовірність збитку, який залежить від проведення яких-небудь операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах, здійснення операцій з фондовими цінними паперами, тобто ризику, який випливає з природи цих операцій [7].

Диба М. І. вважає фінансовий ризик видом ризику, який виникає у фінансово-економічній діяльності суб'єкта, коли причинно-наслідковий результат або заходи його досягнення відрізняються від встановлених цілей та планових норм, а отримані відхилення мають вартісний характер [8].

Таким чином, узагальнення існуючих підходів показало, що в цілому під фінансовим ризиком розуміють ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства.

Існує значна кількість причин виникнення фінансових ризиків, основні з яких представлені на рис. 1.1.

Фінансові ризики класифікують за різними ознаками.

Євтушенко Г. В., Березюк Є. В. В роботі [4] розрізняють фінансові ризики за джерелами виникнення як систематичні (ринкові) та несистематичні (специфічні). Систематичний (ринковий) ризик є ймовірністю виникнення

фінансових втрат, пов'язаних з несприятливими змінами. Систематичним ризиком підприємство не може управляти, тому має його враховувати й підлаштовуватись під нього.

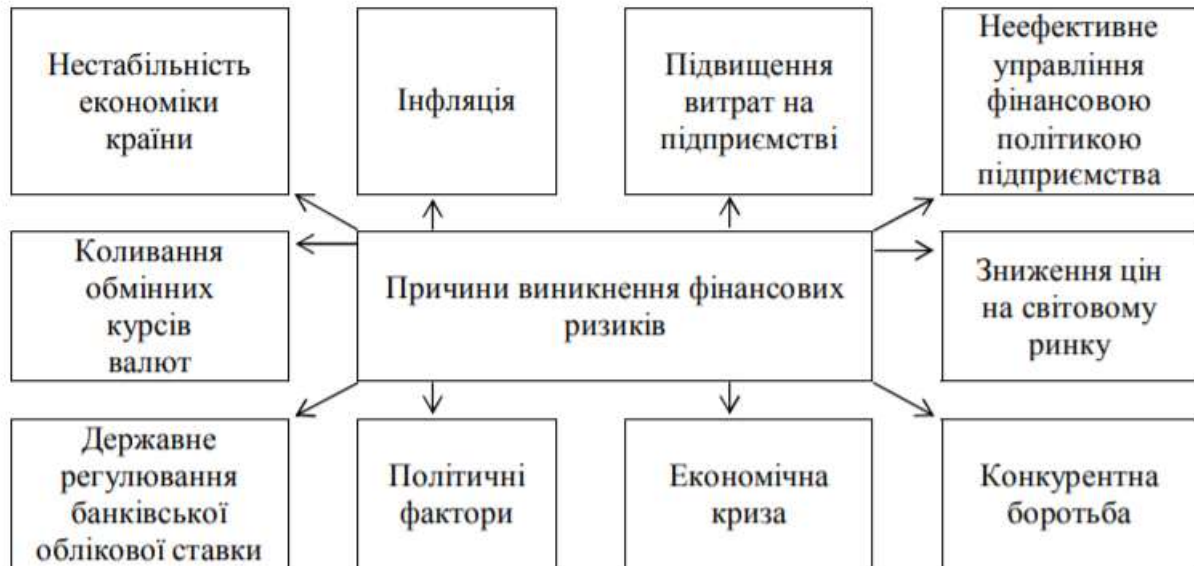

Рисунок 1.1 – Причини виникнення фінансових ризиків [9]

Несистематичний (специфічний) ризик є ймовірністю прояву фінансових втрат, спричинених неефективною діяльністю підприємства. Ці ризики спричинені особливостями фінансового менеджменту, зокрема відсутністю відповідної кваліфікації, нерезультативною структурою активу і капіталу тощо.

Шклярук С. Г. виділяє такі види фінансового ризику [1]:

- ризик кредитоспроможності;
- валютний ризик;
- трансакційний ризик;
- відсотковий (депозитний) ризик;
- діловий ризик;
- економічний ризик;
- інфляційний ризик.

Ризик кредитоспроможності виникає у фінансовій діяльності підприємства у випадку надання йому торгового або банківського кредиту. Він може зростати зі збільшенням суми кредиту і строку кредиту.

Валютний ризик виникає в процесі операцій з валютними цінностями і виникає у випадку знецінення національної валюти відносно іноземної.

Трансакційний ризик виникає в умовах здійснення платежів і розрахунків.

Депозитний ризик – це ймовірність виникнення втрати результатів неповернення депозитних вкладів підприємства в банках.

Діловий ризик – це ризик, пов'язаний з ефективністю ведення бізнесу за рахунок власних коштів.

Економічний ризик пов'язують із загальним станом економіки і який впливає на стійкість фінансової системи країни.

Інфляційний ризик полягає в можливості знецінення реальної вартості капіталу, а також очікуваних доходів і прибутку підприємства від укладення фінансових угод або проведення операцій у зв'язку зі зростанням інфляції.

Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. ризики поділяють на диверсифіковані та недиверсифіковані. До диверсифікованих ризиків відносять [10]:

- діловий ризик, тобто ризик пов'язаний з функціонуванням підприємства та залежить від змін попиту на продукцію, ймовірність появи на ринку товарів-замінників, репутації підприємства, динаміки виробничих витрат, фізичного та морального зносу устаткування тощо. При інших рівних умовах, чим вище конкуренція на ринку, тим вище діловий ризик;

- ризик ліквідності, що виникає в разі неможливості реалізації якого-небудь активу за вартістю його придбання;

- ризик непогашення боргу.

До недиверсифікованих ризиків відносять [10]:

- ризик зниження ринкової вартості акцій, який пов'язаний зі змінами вартості акцій підприємства через коливання курсів на фондовому ринку в цілому. Даний вид ризику істотно підвищується для країн, рівень розвитку фінансової системи яких недостатній, оскільки національні фінансові ринки сильно залежать навіть від незначних змін кон'юнктури світових фінансових ринків і в максимальній мірі схильні до впливу світових фінансових криз;

- процентний ризик, який пов'язаний зі зміною ставки відсотка за

кредитно-грошової політики держави;

- інфляційний ризик.

Крім того, фінансові ризики класифікують за такими ознаками [9]:

- за можливістю страхування: страхований ризик, нестрахований ризик;
- за рівнем фінансових втрат: допустимий ризик, критичний ризик, катастрофічний ризик;
- за сферою виникнення: зовнішній ризик, внутрішній ризик;
- за можливістю передбачення: прогнозований ризик, непрогнозований ризик;
- за тривалістю впливу: постійний ризик, тимчасовий ризик;
- за можливими наслідками: ризик, що викликає фінансові втрати; ризик, що викликає упущену вигоду; ризик, що викликає втрати або додаткові доходи;
- за об'єктом виникнення: ризик окремої фінансової операції, ризик різних видів фінансової діяльності, ризик фінансової діяльності підприємства в цілому;
- за можливістю подальшої класифікації: простий ризик, складний ризик.

На думку науковців, фінансові ризики залежно від факторів впливу поділяються на зовнішні та внутрішні.

Як правило, підприємства непричетні до виникнення та ліквідації зовнішніх ризиків. Зовнішні фінансові ризики є однаковими для усіх суб'єктів господарювання у ринковій економіці із розвиненою нормативно-правовою базою.

Зовнішні ризики та наслідки їх виникнення відображають, насамперед, ефективність системи менеджменту підприємства. Інфляційні ризики пов'язані із знеціненням національної валюти, що призводить до негативних внутрішніх та зовнішніх ефектів.

Внутрішні ризики виникають внаслідок дій чи бездіяльності підприємства, а отже, піддаються моніторингу, контролінгу та оптимізації. Серед внутрішніх ризиків можна виділити наступні: інвестиційні, бізнес-процесів та інші. Інвестиційні ризики: вкладаючи різноманітні матеріальні та нематеріальні

активи у інвестиційні проект, підприємство сподівається одержати певний дохід або інший позитивний соціально-економічний ефект.

Крім того, окремі вчені класифікують фінансові ризики за ознакою тривалості ризику або з обмеженістю чи необмеженістю проміжку часу, протягом якого може статися ризикова подія, і поділяють їх на 3 групи [11]:

- валютні (операційні валютні, трансляційні валютні, економічні валютні);
- відсоткові (позиційні відсоткові, портфельні відсоткові, економічні відсоткові);
- портфельні (систематичні та несистематичні).

За характером прояву в часі фінансові ризики поділяють на [2]:

- Постійний фінансовий ризик – характерний для всього періоду здійснення фінансової операції і пов'язаний із впливом постійних факторів (процентний ризик, валютний ризик).

- Тимчасовий фінансовий ризик – ризик, який виникає лише на деяких етапах здійснення фінансової операції (ризик неплатоспроможності ефективно функціонуючого підприємства)

За рівнем фінансових втрат виділяють допустимий та критичний фінансові ризики [2].

Допустимий фінансовий ризик – ризик, фінансові втрати по якому не перевищують суми прибутку по здійсненій господарській операції.

Критичний фінансовий ризик – ризик, фінансові втрати по якому не перевищують розрахункової суми валового доходу по здійснюваній господарській операції.

Катастрофічний ризик – ризик, фінансові втрати при якому визначаються частковою або повною втратою власного капіталу.

Під управлінням фінансовим ризиком розуміють особливий вид діяльності, спрямованої на зниження або повне усунення впливу його несприятливих наслідків на результати проведених господарських операцій [7]. Кінцевою метою управління ризиком є реалізація загальної стратегії ведення

підприємницької діяльності, яка полягає в отриманні максимальної вигоди за оптимального або прийняттого співвідношення прибутку та ризику.

Основною стратегічною метою управління фінансовими ризиками є захист підприємства від несприятливого впливу факторів зовнішнього середовища, оптимізації внутрішнього середовища в системі забезпечення фінансової безпеки підприємства [5].

Система управління фінансовими ризиками складається з двох підсистем: керованої (об'єкта управління) і керуючої (суб'єкта управління) [7].

Об'єктом управління є ризикові операції та фінансові відносини, що при цьому виникають між учасниками господарської діяльності в процесі здійснення цих операцій. Суб'єктом управління виступає група людей (фінансовий менеджер, фахівець із ризиків тощо), яка за допомогою різних прийомів і методів здійснює цілеспрямований вплив на об'єкт управління.

В літературі виділяють декілька етапів процесу управління фінансовими ризиками, які наведено на рис. 1.2.

На першому етапі відбувається ідентифікація фінансового ризику з точки зору його виду та сфери ризику діяльності підприємства.

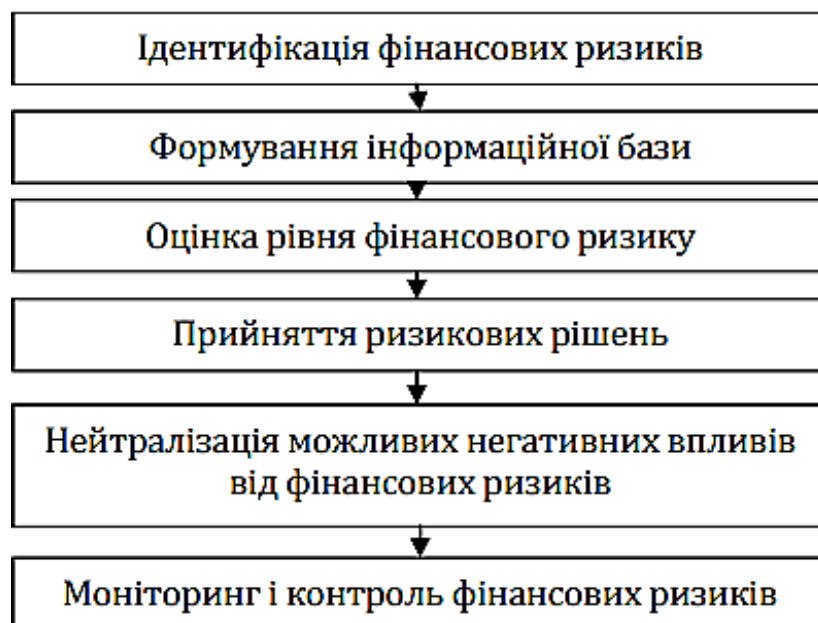

Рисунок 1.2 – Етапи процесу управління фінансовими ризиками [3; 12]

В умовах ринкової економіки виділяють такі основні сфери ризику

діяльності підприємства [9]:

1) Безризикова сфера – при здійсненні фінансових операцій підприємство нічим не ризикує, відсутні будь-які втрати, підприємство одержує, як мінімум, плановий прибуток. Теоретично при виконанні проекту прибуток підприємства необмежений.

2) Сфера мінімального ризику – в результаті діяльності підприємство ризикує частиною або всією величиною чистого прибутку.

3) Сфера підвищеного ризику – підприємство ризикує тим, що в найгіршому випадку відбудеться покриття всіх витрат, а в кращому – одержить прибуток набагато менший від розрахункового. У цьому випадку можлива виробнича діяльність за рахунок короткострокових кредитів.

4) Сфера критичного ризику – підприємство ризикує втратити не тільки прибуток, але й відшкодовувати витрати за свій рахунок через неможливість одержання планової виручки.

5) Сфера неприпустимого або катастрофічного ризику – діяльність підприємства призводить до банкрутства та втрати інвестицій.

Нейтралізація можливих негативних впливів від фінансових ризиків передбачає використання нейтралізації ризиків, основними з яких є [3, 13-14]:

- формування відповідних резервів;
- диверсифікація ризиків;
- лімітування;
- хеджування;
- страхування ризиків страховими компаніями.

Диверсифікація підприємницької діяльності полягає в розподіленні зусиль і капіталовкладень між різними видами діяльності, які не пов'язані один з одним.

Отже, узагальнення існуючих підходів показало, що в цілому під фінансовим ризиком розуміють ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства.

Існує значна кількість причин виникнення фінансових ризиків. Фінансові

ризика класифікують за різними ознаками.

Досліджено сутність та етапи процесу управління фінансовими ризиками.

1.2 Методичні підходи до оцінювання стану управління фінансовими ризиками підприємства

Оцінка ризику є найбільш складним, оскільки її результати впливають на подальші дії підприємства та є сукупністю ймовірності ризику та його матеріальності. Метою оцінки фінансового ризику є прийнятність рівня ризику.

Литовченко О. Ю. зауважує, що при оцінці рівня фінансового ризику варто оцінити не тільки ймовірність того, що певна (несприятлива) подія має шанси відбутися, але й те, як це вплине на ситуацію (рішення), що складеться в майбутньому [15].

Фінансові ризики мають три основні способи їх оцінки [3]:

- за допомогою фундаментальних показників;
 - за допомогою порівняльної оцінки макроекономічних та фінансових мультиплікаторів;
 - за допомогою ринкових показників привабливості сектору за вільними грошовими потоками, дивідендної доходності, технічним індикаторам.
- Найбільш поширеною і складною стратегією управління фінансовими ризиками є політика їх зниження або скорочення ймовірності та величини фінансових ризиків.

На думку Зянька В. В. найпоширенішими видами фінансових ризиків, які оцінюють, використовуючи фінансову звітність підприємства, є ризик ліквідності, ризик фінансової стійкості та ризик банкрутства [16].

Ризик ліквідності пропонується визначати співставленням відповідних груп активів і пасивів підприємства. Ризик фінансової стійкості на основі аналізу джерел формування запасів і витрат підприємства. Ризик банкрутства за допомогою моделей Альтмана, Бівера, Ліса. Щоправда, моделі Е. Альтмана, У. Бівера та Р. Ліса.

В роботі [9] пропонується в якості математичного апарату для вибору стратегії в конфліктних ситуаціях використовувати теорію ігор, яка дозволяє підприємцю чи менеджеру краще розуміти конкурентну ситуацію і звести до мінімуму рівень ризику. Аналіз за допомогою прийомів теорії ігор спонукує підприємця розглядати всі можливі альтернативи як своїх дій, так і стратегії партнерів, конкурентів.

Теорія ігор допомагає вирішувати багато економічних проблем, пов'язаних з вибором та визначенням найкращого положення. Отже, ризик має математично виражену ймовірність настання, що спирається на статистичні дані та може бути розрахований з досить високим ступенем точності.

Угрімова І. В., Грищенко А. О. зазначають, що усі види оцінки фінансових ризиків можна поділити на два види: якісну, яка спрямована на визначення чинників і обставин, що призводять до ризикових ситуацій, та кількісну оцінку [17]. Авторами підкреслюється, що залежно від обраного методу оцінки рівень ризику може змінюватись.

Для оцінки ступеня ризику підсистем підприємства Ріщук Л. І. пропонує застосовувати метод аналогій, експертний та аналітичний метод, «дерево рішень» та проводити оцінку на основі аналізу фінансового стану підприємства [18]. При цьому рівень ризиків визначається за розробленою системою індикаторів, в якій має враховуватися специфіка діяльності підприємства.

В роботі [19] подано класифікацію методів оцінки фінансових ризиків, яка включає в себе комплексний метод, систематичний, статистичний, аналітичний, метод експертних оцінок, метод фінансової стійкості, рейтинговий метод, нормативний метод, фундаментальний метод, метод аналогів.

Метод експертних оцінок застосовується за відсутності інформативних даних для розрахунків економіко-статистичними методами.

На першому етапі ризик-менеджер підбирає потрібну кількість експертів та формує з них групу, яку він буде опитувати. Для визначення їх кількості використовують різні методи.

Таблиця 1.2 – Класифікація методів оцінки фінансових ризиків [19]

Назва методу	Сутність методу
Комплексний метод оцінки ризиків	Виділяються основні показники діяльності та оцінюється ступінь ризику для кожного з них. Після його визначення складається загальний висновок про доцільність здійснення даного виду діяльності.
Систематичний метод оцінки ризику	Для оцінки цього ризику використовується коефіцієнтом чутливості β , що характеризує відношення коливань у результатах діяльності галузі стосовно результатів діяльності певного сегменту або загалом економіки країни.
Статистичні методи: оцінка вірогідності виконання, аналіз вірогідного розподілу потоку платежів, дерево рішень, імітаційне моделювання ризиків, Risk Metrics тощо.	Основною відмінністю цього методу є використання статистичних даних, тобто результатів попередніх аналізів впливу фінансових ризиків.
Аналітичні методи: аналіз чутливості, метод еквівалентів, метод сценаріїв та ін.	В основі цього методу лежить використання математичних моделей, які переважно оцінюють ризики інвестиційних та інноваційних проектів.
Методи експертних оцінок	Сутність полягає в опитуванні групи експертів та подальшому аналізі результатів, які є єдиним джерелом інформації. Цей метод використовують за обмеженості вихідної інформації та передбачає відсутність впливу експертів один на одного.
Метод оцінки фінансової стійкості: оцінка фінансової стійкості; оцінка доцільності витрат	Метод спрямований на визначення потенційних зон ризику в діяльності підприємства на основі оцінки фінансової стійкості.
Рейтинговий метод оцінки	Цей метод оцінки ґрунтується на розрахунку остаточного рейтингу шляхом визначення необхідних показників, шкали оцінки їх ваги в діяльності та шкали оцінки їх значень.
Нормативний метод	Розраховуються основні фінансові коефіцієнти: коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт заборгованості; коефіцієнт автономії; коефіцієнт маневреності; коефіцієнт імобілізації; коефіцієнт покриття.
Фундаментальний метод	Цей метод передбачає розрахунок таких показників: мінливості прибутковості активу, малих розмірів компанії; незбалансованого зростання та ін.
Метод аналогів	Використовується за неможливості використання інших методів. Він ґрунтується на перенесенні результатів оцінки інших аналогічних об'єктів на досліджуваний.

На другому етапі складаються запитання анкети, відповідаючи на які, експерти оцінюють імовірність можливих ризикованих подій. Для цього використовують певну бальну шкалу виміру ймовірності ризику. Вона може мати, наприклад, три або п'ять категорій ризику. Основою для вибору кількості категорій має слугувати розмірність карти ризику.

Під час третього етапу експерти відповідають на запитання анкети.

На четвертому етапі відповіді експертів підлягають математичній обробці, під час якої розраховують середньозважену оцінку ймовірності кожного фактора ризику. Вагами при цьому виступають компетентність експерта, яку можна визначити на основі того, наскільки правильні відповіді давав експерт у попередні рази, або з урахуванням певних об'єктивних критеріїв – посади, досвіду роботи і т. ін. Далі отримані середньозважені оцінки ймовірності факторів ризику підлягають аналізу з позиції узгодженості їхніх думок. Для цього розраховують коефіцієнт варіації або коефіцієнт конкордації. Якщо думки узгоджені, то тоді оцінку ймовірності використовують для ранжування факторів ризику та побудови карти ризиків.

Угрімова І. В., Грищенко А. О. пропонують концептуальну основу системи управління фінансовими ризиками шляхом ранжування пріоритетів, дозволить керівництву підприємства створити комплекс рішень і прийняти ряд антикризових заходів, які є умовою сталого розвитку та конкурентоспроможності та забезпечення швидкого реагування на зміну зовнішнього середовища [17]. Запропонована система дозволяє підвищити ступінь гнучкості підприємства у разі виникнення негативних наслідків у тих чи інших фінансово-господарських ситуаціях, або при використанні різних способів зниження ризиків.

Для кількісної оцінки ризику активно використовується статистичний метод. Для цього розраховується відхилення від середнього багаторічного тренда, а потім визначаються найбільш ймовірні відхилення за допомогою критерію математичного очікування [20].

У розрахунках кількісної оцінки ризику необхідно врахувати також і відхилення від математичного очікування, використовуючи при цьому формулу середнього квадратичного відхилення (δ).

Кількісним виміром ризику вважають коефіцієнт варіації.

Отже, основними інструментами статистичного методу визначення ризику є:

- 1) середнє значення X досліджуваної випадкової величини (наслідків впливу певної події (так званого фактора ризику), наприклад доходу, прибутку тощо);
- 2) дисперсія σ^2 цієї величини (доходу, прибутку тощо);
- 3) стандартне (середньоквадратичне) відхилення σ цієї величини (доходу, прибутку тощо);
- 4) коефіцієнт варіації V ;
- 5) розподіл імовірності досліджуваної випадкової величини.

Оцінка фінансових ризиків, виходячи із їх класифікації, окремими авторами пропонується шляхом визначення коефіцієнтів, які характеризують можливість втрати прибутковості, фінансової стійкості та платоспроможності підприємства [21].

Ризик втрати прибутковості, тобто можливості втрати прибутку оцінюється показниками рентабельності. Показники рентабельності є відносними показниками, які характеризують рівень прибутковості діяльності підприємства. Визначаючи показники рентабельності в динаміці, можна визначити яким є ризик зниження рівня прибутку підприємства або ж його втрати.

Рентабельність активів характеризує ефективність використання всього наявного майна підприємства та обчислюється шляхом ділення загального (чистого) прибутку підприємства за рік на середню суму активів за річним балансом [22]:

$$Pa = \frac{ЧП}{A} \times 100\% \quad (1.1)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства; А – загальна величина активів підприємства.

Рентабельність власного капіталу відображає ефективність використання активів, створених за рахунок власних коштів і обчислюється як відношення чистого прибутку підприємства до власного [22]:

$$P_{BK} = \frac{ЧП}{BK} \times 100\%, \quad (1.2)$$

де BK – величина власного капіталу підприємства.

Рентабельність продукції характеризує ефективність витрат на виробництво і збут і визначається за формулою [22]:

$$P_{пр} = \frac{ВП}{C} \times 100\%, \quad (1.3)$$

де ВП – валовий прибуток; С – собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність операційної діяльності характеризує ефективність витрат від операційної діяльності і визначається за формулою [22]:

$$P_{оп} = \frac{ФРОД}{C + АВ + ВЗ + IOB} \times 100\%, \quad (1.4)$$

де ФРОД – фінансовий результат від операційної діяльності; АВ – адміністративні витрати; ВЗ – витрати на збут; IOB – інші операційні витрати.

Рентабельність господарської діяльності характеризує ефективність усіх витрат і визначається за формулою [22]:

$$P_{\text{госп}} = \frac{\text{ЧФР}}{C + AB + B3 + IOB + \Phi B + BK + IB} \times 100\%, \quad (1.5)$$

де ЧФР – чистий фінансовий результат; ФВ – фінансові витрати; ВК – витрати від участі в капіталі; ІВ – інші витрати.

Зниження даних показників в динаміці свідчатиме про зростання ризику втрати прибутковості.

Крім того, при оцінці ризиків пропонується визначати ризик втрати платоспроможності та ліквідності [21].

Загальну оцінку платоспроможності надає коефіцієнт покриття, який в економічній літературі також називають коефіцієнтом поточної ліквідності, коефіцієнтом загального покриття [22]:

$$K_{\text{п}} = \frac{OA}{ПЗ} \quad (1.6)$$

де ОА – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання.

Критичне значення даного коефіцієнта складає одиницю. Якщо значення даного коефіцієнта менше за одиницю, то підприємство має високий рівень втрати ліквідності. Коефіцієнт покриття є дуже укрупненим показником, внаслідок чого в ньому не відображається ступінь ліквідності окремих елементів оборотного капіталу.

Коефіцієнт швидкої ліквідності розраховується як відношення найбільш ліквідних обігових засобів (грошових засобів та їх еквівалентів, поточних фінансових інвестицій та дебіторської заборгованості) до поточних зобов'язань підприємства [22]:

$$K_{\text{шв.л.}} = \frac{ГК + ПФІ + ДЗ + IOA}{ПЗ}, \quad (1.7)$$

де ГК – грошові кошти та їх еквіваленти; ПФІ – поточні фінансові інвестиції;

ДЗ – дебіторська заборгованість; ІОА – інші оборотні активи.

Цей показник відображає платіжні можливості підприємства щодо сплати поточних зобов'язань за умови своєчасного проведення розрахунків з дебіторами.

Коефіцієнт абсолютної ліквідності обчислюється як відношення грошових коштів та їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій до поточних зобов'язань [22]:

$$K_{\text{абс.л.}} = \frac{\text{ГК} + \text{ПФІ}}{\text{ПЗ}}. \quad (1.8)$$

Він показує, яка частина боргів підприємства може бути сплачена негайно.

Невід'ємною частиною аналізу управління фінансовими ризиками підприємства є оцінка ризику втрати фінансової стійкості, яка оцінюється абсолютними та відносними показниками, які характеризують незалежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування та здатність самостійно фінансувати свою діяльність [23].

Визначення ступеня ризику на основі аналізу доцільності витрат спрямоване на визначення потенційних зон ризику. З цією метою виділяють такі області ризику [21-22]:

- 1) область абсолютної стійкості з нульовим ризиком – величина запасів є мінімальною, підприємство знаходиться у безризиковій зоні;
- 2) область нормальної стійкості – існує нормальна величина запасів, підприємство знаходиться в умовах мінімального ризику;
- 3) область нестійкого фінансового стану – величина запасів є надлишковою, підприємство знаходиться в умовах підвищеного ризику;
- 4) область критичного фінансового стану – наявні значні надлишки продукції, низький попит на продукцію, фірми підприємство знаходиться в умовах критичного ризику.

В літературі виділяють чотири типи фінансової стійкості підприємства:

1. Абсолютна стійкість фінансового стану – фінансовий стан підприємства, за якого запаси підприємства формуються за рахунок власного оборотного капіталу [22]:

$$З \leq \text{ВОК} \quad (1.9)$$

де $З$ – величина запасів і витрат підприємства, ВОК – величина власного оборотного капіталу підприємства.

2. Нормальна фінансова стійкість – фінансовий стан підприємства, за якого запаси формуються за рахунок власного оборотного капіталу та довгострокових кредитів [22]:

$$З \leq \text{ВОК} + K^{\text{Д}}, \quad (1.10)$$

де $K^{\text{Д}}$ – довгострокові кредити та позики.

3. Нестійкий фінансовий стан – фінансовий стан підприємства, запаси формуються за рахунок власного оборотного капіталу, довгострокових та короткострокових кредитів та порушується платіжний баланс [22]:

$$З \leq \text{ВОК} + K^{\text{Д}} + K^{\text{К}}, \quad (1.11)$$

де $K^{\text{К}}$ – короткострокові кредити та позики

4. Кризовий фінансовий стан – фінансовий стан підприємства, за якого для формування запасів не вистачає власного оборотного капіталу, довгострокових та короткострокових кредитів [22]:

$$З > \text{ВОК} + K^{\text{Д}} + K^{\text{К}} \quad (1.12)$$

Оцінку фінансового ризику доцільно здійснити й за відносними показниками фінансової стійкості.

Коефіцієнт автономії дозволяє визначити в якій мірі використовувані

підприємством активи сформовані за рахунок власного капіталу, тобто частку чистих активів підприємства в загальній їхній сумі [22]:

$$K_{\text{авт}} = \frac{BK}{K}. \quad (1.13)$$

K – загальна вартість капіталу підприємства.

Коефіцієнт залученого капіталу дозволяє оцінити ризик залучення додаткових коштів і визначається за формулою [22]:

$$K_{\text{конц}_{\text{ЗК}}} = \frac{ЗК}{K} \quad (1.14)$$

де $ЗК$ – залучений капітал.

Коефіцієнт фінансового ризику дозволяє встановити величину залученого капіталу на одиницю власного капіталу [22]:

$$K_{\text{фр}} = \frac{ЗК}{BK}. \quad (1.15)$$

Крім того, фінансовий ризик підприємства характеризується і такою складовою як імовірність виникнення банкрутства. З метою оцінки ризику імовірності банкрутства використовуються західні моделі імовірності банкрутства, основними з яких є:

1. Модель Альтмана [22]:

$$Z = 1,2 K_{\text{об}} + 1,4 K_{\text{нп}} + 3,3 K_{\text{р}} + 0,6 K_{\text{п}} + 1,0 K_{\text{в}} \quad (1.16)$$

де $K_{\text{об}}$ – частка оборотних засобів у активах;

$K_{\text{нп}}$ – рентабельність активів, обчислена за нерозподіленим прибутком;

$K_{\text{р}}$ – рентабельність активів, обчислена за прибутком від реалізації

продукції (товарів, робіт, послуг);

Кп – коефіцієнт покриття за ринковою вартістю власного капіталу, тобто відношення ринкової вартості акціонерного капіталу до короткострокових зобов'язань;

Кв – віддача всіх активів.

Коефіцієнти 1,2; 1,4; 3,3; 0,6; 1,0 – вибрано емпірично в результаті аналізу великої кількості підприємств.

Залежно від значення Z прогнозується можливість банкрутства:

- до 1,8 – дуже висока;
- від 1,81 до 2,7 – висока;
- від 2,8 до 2,9 – можлива;
- понад 3,0 – дуже низька.

2. Модель Романа Ліса [22]:

$$Z = 0,063 X_1 + 0,092 X_2 + 0,057 X_3 + 0,001 X_4 \quad (1.17)$$

де X_1 – частка оборотного капіталу в загальній величині активів;

X_2 – рентабельність активів за операційним прибутком;

X_3 – рентабельність активів за нерозподіленим прибутком;

X_4 – співвідношення власного та залученого капіталу.

Граничне значення для цієї моделі дорівнює 0,037.

3. Модель Таффлера [22]:

$$Z = 0,53 X_1 + 0,13 X_2 + 0,18 X_3 + 0,16 X_4 \quad (1.18)$$

де X_1 – рентабельність короткострокових зобов'язань за операційним прибутком;

X_2 – коефіцієнт покриття зобов'язань оборотними активами;

X_3 – частка короткострокових зобов'язань в активах;

X_4 – коефіцієнт оборотності активів.

Якщо величина Z - рахунку більше 0.3, то це свідчить, що у фірми непогані довгострокові перспективи, а якщо менше 0.2, то банкрутство більш ніж ймовірно.

Отже, аналіз ефективності управління фінансовим ризиком ПрАТ «Володарка» буде проводитись на основі виявлення таких складових фінансового ризику: ризик втрати прибутку, ризик втрати платоспроможності, ризик втрати фінансової стійкості та ризик банкрутства.

Висновок до розділу 1

Узагальнення існуючих підходів показало, що в цілому під фінансовим ризиком розуміють ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства.

Існує значна кількість причин виникнення фінансових ризиків. Фінансові ризики класифікують за різними ознаками.

Досліджено сутність та етапи процесу управління фінансовими ризиками.

Узагальнення методів оцінки фінансових ризиків показало, що фінансові ризики можна оцінити за допомогою різних методів, основними з яких є комплексний метод, систематичний, статистичний, аналітичний, метод експертних оцінок, метод фінансової стійкості, рейтинговий метод, нормативний метод, фундаментальний метод, метод аналогів.

Аналіз ефективності управління фінансовим ризиком ПрАТ «Володарка» буде проводитись на основі виявлення таких складових фінансового ризику: ризик втрати прибутку, ризик втрати платоспроможності, ризик втрати фінансової стійкості та ризик банкрутства.

Матеріали цього розділу висвітлено в праці [24], зазначеній в переліку посилань.

2 АНАЛІЗ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПРАТ «ВОЛОДАРКА»

2.1 Загальна характеристика підприємства

ПРАТ «Володарка» є одним з лідерів українського ринку в області виробництва і реалізації класичного чоловічого одягу.

Підприємство знаходиться за адресом: 21000, м. Вінниця, вул. Коцюбинського, 39.

До цілей діяльності ПРАТ «Володарка» згідно зі Статутом відноситься [25]:

- задоволення попиту споживачів, бізнесу, держави в товарах і послугах;
- вивчення попиту на виготовлену продукцію, ціноутворення, просування та реалізація товарів;
- ефективне використання капітальних вкладень на розвиток, технічне переозброєння, реконструкцію, розширення виробництва, соціальний розвиток товариства;
- проведення торгово-закупівельних операцій по всіх видах товарів народного споживання;
- послідовний розвиток економічних зв'язків з підприємствами держави.

ПРАТ «Володарка» виробляє швейні вироби за власними планами та на замовлення, здійснює торгівлю гуртом та роздрібно, може відкривати власні магазини тощо.

ПРАТ «Володарка» сформувало Статутний капітал в розмірі 4 005 866,40 гривень, поділений на 213078 простих іменних акцій, номінальною вартістю 18,80 грн. кожна.

Товариство здійснює підприємницьку діяльність на принципах повної господарської самостійності, самоврядування, самофінансування і самоокупності, несе відповідальність за її наслідки.

Товариство володіє відокремленим майном, може від свого імені набувати

цивільні права (майнові та немайнові), виступати в зобов'язаннях, нести самостійну відповідальність, укласти з іншими юридичними особами та громадянами договори.

ПрАТ «Володарка» в своїй організаційній структурі має такі складові [25]:

- головний інженер;
- експериментальний цех;
- підготовчо-розкрійне виробництво;
- цех виробництва піджака;
- лінія «Пілот» - брюки;
- цех №3 – куртки;
- цех №5 – пальто;
- склад сировини;
- склад готових виробів;
- відділ головного механіка;
- механічна майстерня;
- відділ маркетингу та продаж;
- відділ зовнішньоекономічних зв'язків;
- центральна бухгалтерія;
- відділ кадрів.

Основними ринками збуту та основними клієнтами є країни зарубіжжя. ПрАТ «Володарка» працює на умовах давальницької сировини з Німеччиною, Польщею, Румунією.

ПрАТ «Володарка» має власні фірмові магазини як у м. Вінниці, так і в інших містах України. Серед країн, з якими співпрацює підприємство на зовнішньому ринку можна виділити Німеччину, Польщу, Чехію, Словаччину тощо.

Конкурентами ПрАТ «Володарка» є Київська швейна фабрика, Чернігівська швейна фабрика, Кам'янець-Подільська швейна фабрика, Херсонська швейна фабрика.

2.2 Аналіз фінансового стану ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр.

Фінансово-економічну діяльність ПрАТ «Володарка» здійснює відповідно до чинного законодавства України. На підставі своєї діяльності підприємство веде фінансову звітність відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку.

Результати фінансової діяльності ПрАТ «Володарка» відображаються у фінансовій звітності, зокрема в Балансі та у Звіті про фінансові результати.

Для аналізу фінансового стану підприємства необхідно проаналізувати абсолютні та відносні показники, які характеризуватимуть діяльність та розраховані на підставі форм фінансової звітності.

До абсолютних показників, які характеризують фінансово-економічний стан підприємства відносяться показники, які відображають загальну величину його майна, склад майна та фінансові результати: середньорічна вартість майна; власний капітал; залучений капітал; оборотні активи; необоротні активи; чистий дохід; собівартість; валовий прибуток; фінансовий результат від операційної діяльності; чистий прибуток.

Відносними показниками, які буде розраховано в даному підрозділі, є показники, які характеризують майновий стан та ділову активність підприємства, зокрема коефіцієнти оборотності та тривалості обороту.

В таблиці 2.1 наведено абсолютні показники майнового стану та фінансових результатів, з якої видно, що на ПрАТ «Володарка» спостерігається погіршення майнового стану та фінансових результатів.

В 2019 р. на ПрАТ «Володарка» відбулось зменшення вартості майна до 45039,3 тис. грн., що порівняно з 2018 р. менше на 1,69%. Зменшення вартості майна ПрАТ «Володарка» відбулось за рахунок зменшення величини власного капіталу при зростанні залученого (рис. 2.1). Власний капітал ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 33150,05 тис. грн, що на 3,79% менше порівняно із 2018р. З рис. 2.1 видно, що власний капітал суттєво переважає залучений.

Таблиця 2.1 – Аналіз майнового стану та фінансових результатів
ПрАТ «Володарка»

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна	Темп приросту, %
Загальна вартість майна, тис. грн.	45814,55	45039,30	-775,25	-1,69
Власний капітал, тис. грн.	34454,40	33150,05	-1304,35	-3,79
Залучений капітал, тис. грн.	11360,15	11889,25	529,10	4,66
Необоротні активи, тис. грн.	20264,15	21185,75	921,60	4,55
Оборотні активи, тис. грн.	25550,40	23853,55	-1696,85	-6,64
Чистий дохід, тис. грн.	155972,40	169724,70	13752,30	8,82
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	118009,80	133657,70	15647,90	13,26
Валовий прибуток, тис. грн.	37962,60	36067,00	-1895,60	-4,99
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	6593,90	2347,60	-4246,30	-64,40
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	6227,50	2179,80	-4047,70	-65,00
Чистий прибуток, тис. грн.	5014,90	1702,20	-3312,70	-66,06

Залучений капітал ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 11889,25 тис. грн, що на 4,66% більше порівняно із 2018р.

Зміна вартості майна ПрАТ «Володарка» спричинила зміну й в складі необоротних та оборотних активів. З рис. 2.1 видно, що оборотні активи незначно перевищують необоротні активи. В 2019 р. вартість необоротних активів ПрАТ «Володарка» становила 21185,75 тис. грн, що на 4,55% більше порівняно із 2018 р. Зростання необоротних активів відбулось за рахунок зростання величини основних засобів, що є позитивною тенденцією.

Оборотні активи ПрАТ «Володарка» мали динаміку скорочення і в 2019 р. їх вартість склала 23853,55 тис. грн., що на 6,64% менше порівняно із 2018р. Зменшення оборотних активів ПрАТ «Володарка» відбулось в результаті скорочення дебіторської заборгованості.

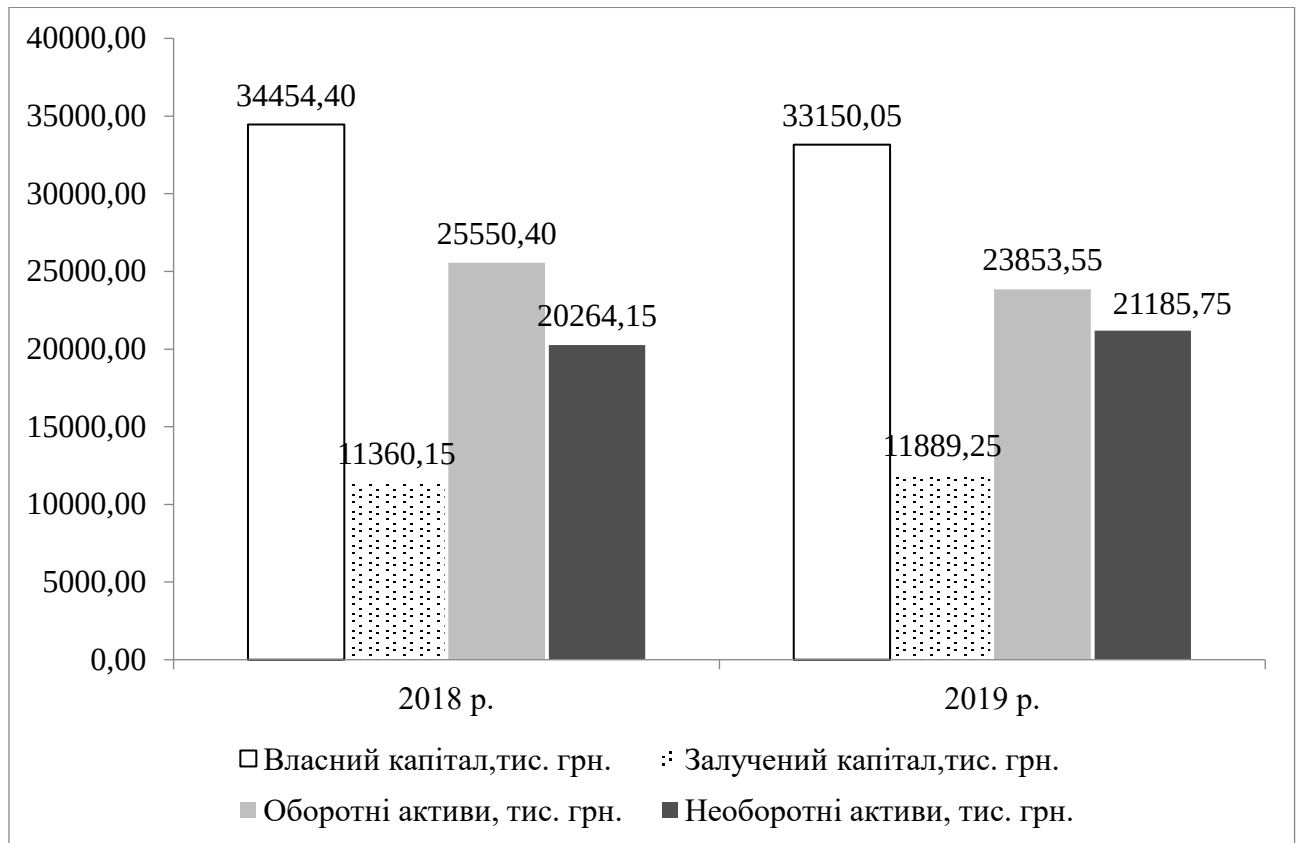

Рисунок 2.1 – Склад та джерела формування майна ПрАТ «Володарка»

Отже, ПрАТ «Володарка» варто вжити заходів щодо збільшення вартості майна в частині власного капіталу.

З таблиці 2.1 можна побачити, що на ПрАТ «Володарка» спостерігається погіршення фінансових результатів. В 2019р. собівартість реалізованої продукції зростала вищими темпами порівняно із чистим доходом, що призвело до погіршення фінансових результатів, як видно з рис. 2.2. Якщо чистий дохід в 2019р. порівняно із 2018р. зріс на 8,82%, то собівартість – на 13,26%.

Це призвело до скорочення валового прибутку ПрАТ «Володарка» в 2019р. на 4,99% порівняно із 2018р.

Неефективне управління доходами та витратами ПрАТ «Володарка» спричинило зниження й прибутку від операційної діяльності.

В 2019р. прибуток від операційної діяльності ПрАТ «Володарка» склав 2347,6 тис. грн., що на 64,4% менше порівняно із 2018р.

Негативним є скорочення чистого прибутку ПрАТ «Володарка» із 5014,9

тис. грн в 2018р. до 1702,2 тис. грн. в 2019р.

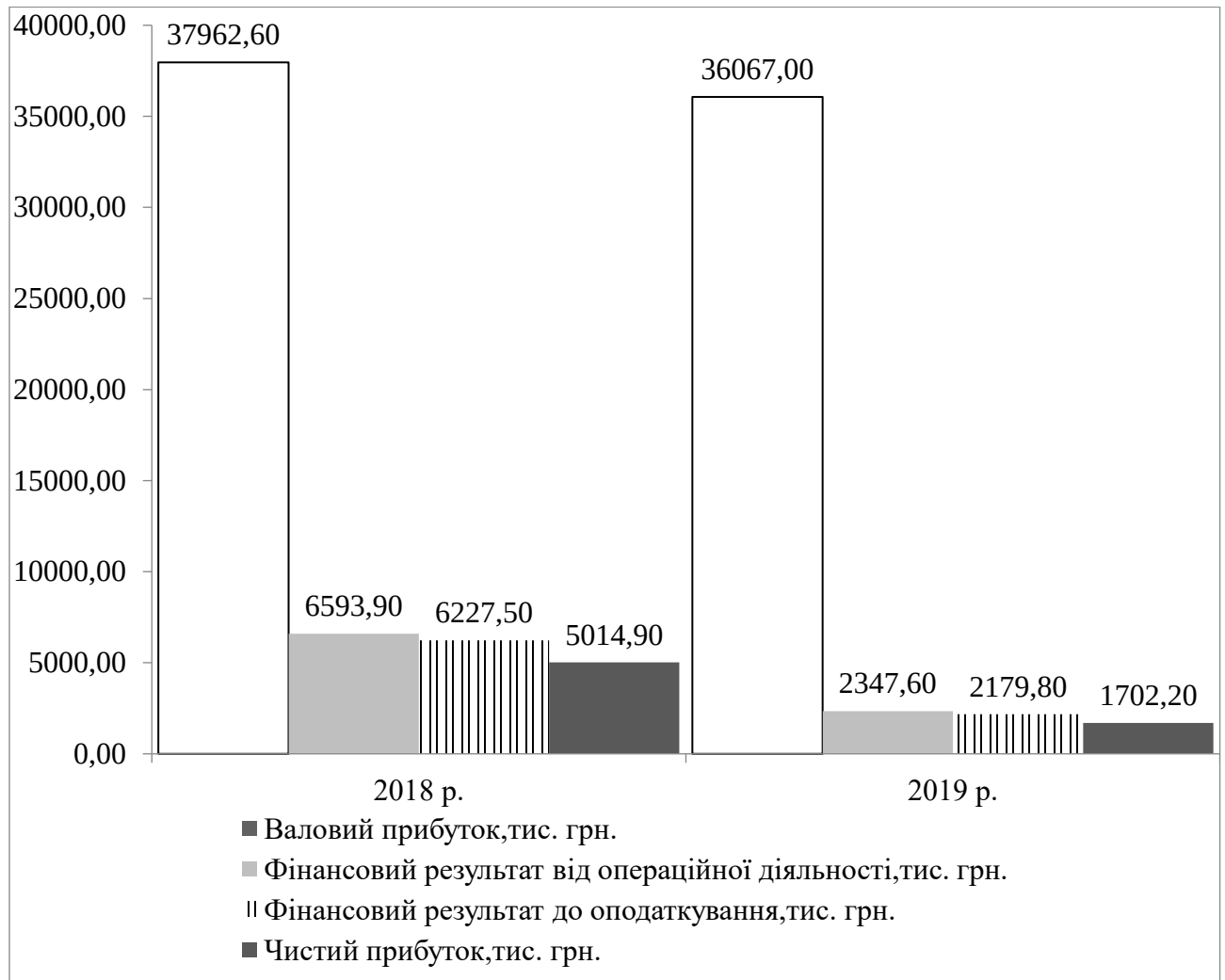

Рисунок 2.2 – Фінансові результати ПрАТ «Володарка»

Таким чином, аналіз абсолютних показників, які характеризують майновий стан та фінансові результати ПрАТ «Володарка» показав, що підприємству варто покращувати майновий стан в частині збільшення власного капіталу та покращувати власні фінансові результати.

Наступним етапом аналізу фінансового стану ПрАТ «Володарка» є аналіз майнового стану за показниками зносу та рівня ділової активності за допомогою показників оборотності та тривалості обороту.

Розрахуємо коефіцієнт зносу основних засобів ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. за формулою [22]:

$$K_{3H} = \frac{3}{ПВ} \times 100\%, \quad (2.1)$$

де 3 – величина зносу основних засобів, ПВ – первісна вартість основних засобів.

$$2018р.: K_{3H} = \frac{47183}{67445,2} \times 100\% = 69,96\%;$$

$$2019р.: K_{3H} = \frac{53027,4}{74163,4} \times 100\% = 71,5\%;$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. за формулою [22]:

$$Kоб_A = \frac{ЧД}{A}, \quad (2.2)$$

де ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, А – середньорічна вартість активів.

$$2018р.: Kоб_A = \frac{155972,4}{45814,55} = 3,4 \text{ (оборотів)};$$

$$2019р.: Kоб_A = \frac{169724,7}{45039,3} = 3,77 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності оборотних активів ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. за формулою [22]:

$$Kоб_{OA} = \frac{ЧД}{OA}, \quad (2.3)$$

де ОА – середньорічна вартість оборотних активів.

$$2018\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ОА}} = \frac{155972,4}{25550,40} = 6,1 \text{ (оборотів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ОА}} = \frac{169724,7}{23853,55} = 7,12 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності запасів ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. за формулою [22]:

$$\text{Коб}_3 = \frac{\text{ЧД}}{3}, \quad (2.4)$$

де 3 – середньорічна вартість запасів.

$$2018\text{р.}: \text{Коб}_3 = \frac{155972,4}{4458,15} = 34,99 \text{ (оборотів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Коб}_3 = \frac{169724,7}{6177,75} = 27,47 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності власного капіталу ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. за формулою [22]:

$$\text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ВК}}, \quad (2.5)$$

де ВК – середньорічна вартість власного капіталу.

$$2018\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ВК}} = \frac{155972,4}{34454,4} = 4,53 \text{ (оборотів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Коб}_{\text{БК}} = \frac{169724,7}{33150,05} = 5,12 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності залученого капіталу ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр. за формулою [22]:

$$\text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ЗК}}, \quad (2.6)$$

де ЗК – середньорічна вартість залученого капіталу.

$$2018\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{155972,4}{11360,15} = 13,73 \text{ (оборотів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ЗК}} = \frac{169724,7}{11889,25} = 14,28 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр. за формулою [22]:

$$\text{Коб}_{\text{ДЗ}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{ДЗ}}, \quad (2.7)$$

де ДЗ – середньорічна вартість дебіторської заборгованості.

$$2018\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ДЗ}} = \frac{155972,4}{12922,75 + 1239,2 + 1583,85} = 9,91 \text{ (оборотів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Коб}_{\text{ДЗ}} = \frac{169724,7}{10158,75 + 1306,6 + 1745,05} = 12,85 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо тривалість обороту дебіторської заборгованості ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр. за формулою [22]:

$$\text{Тоб}_{\text{ДЗ}} = \frac{360}{\text{Коб}_{\text{ДЗ}}}. \quad (2.8)$$

$$2018\text{р.}: \text{Тоб}_{\text{ДЗ}} = \frac{360}{9,91} = 36,34 \text{ (днів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Тоб}_{\text{ДЗ}} = \frac{360}{12,85} = 28,02 \text{ (днів)}.$$

Розрахуємо коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр. за формулою [22]:

$$\text{Коб}_{\text{КЗ}} = \frac{\text{ЧД}}{\text{КЗ}}, \quad (2.9)$$

де КЗ – середньорічна вартість кредиторської заборгованості.

$$2018\text{р.}: \text{Коб}_{\text{КЗ}} = \frac{155972,4}{267,55 + 800,45 + 540 + 1062,7 + 4248,15} = 23,45 \text{ (оборотів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Коб}_{\text{КЗ}} = \frac{169724,7}{985,55 + 927,55 + 1051 + 3933,95} = 28,71 \text{ (оборотів)}.$$

Розрахуємо тривалість обороту кредиторської заборгованості ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр. за формулою [22]:

$$\text{Тоб}_{\text{КЗ}} = \frac{360}{\text{Коб}_{\text{КЗ}}}. \quad (2.10)$$

$$2018\text{р.}: \text{Тоб}_{\text{КЗ}} = \frac{360}{23,45} = 15,35 \text{ (днів)};$$

$$2019\text{р.}: \text{Тоб}_{\text{КЗ}} = \frac{360}{28,71} = 12,54 \text{ (днів)}.$$

Таблиця 2.2 – Коефіцієнти майнового стану та ділової активності
ПрАТ «Володарка»

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна	Темп приросту, %
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	69,96	71,50	1,54	2,21
Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	3,40	3,77	0,36	10,69
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	6,10	7,12	1,01	16,56
Коефіцієнт оборотності запасів, оборотів	34,99	27,47	-7,51	-21,47
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	4,53	5,12	0,59	13,10
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу, оборотів	13,73	14,28	0,55	3,97
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів	9,91	12,85	2,94	29,70
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	36,34	28,02	-8,32	-22,90
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотів	23,45	28,71	5,26	22,41
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	15,35	12,54	-2,81	-18,31

З таблиці 2.2 видно, що на ПрАТ «Володарка» незадовільний фінансовий стан за коефіцієнтом зносу основних засобів. Коефіцієнт зносу основних засобів ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 71,5%, тобто 71,5% усіх основних засобів є зношеними. Коефіцієнт зносу перевищує 50% та має негативну динаміку зростання. В 2019р. коефіцієнт зносу зріс на 2,21% порівняно із 2018р.

Позитивним є покращення значень показників, які характеризують ділову активність, зокрема коефіцієнтів оборотності.

З таблиці 2.2 видно, що на ПрАТ «Володарка» зросла ефективність

використання активів та оборотних активів в 2019р. порівняно із 2018р.

Коефіцієнт оборотності активів ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 3,77 оборотів. Значення показника свідчить про те, що в 2019р. з кожної гривні, вкладеної в активи, ПрАТ «Володарка» отримувало 3,77 грн. чистого доходу, що на 10,69% більше порівняно із 2018р. Коефіцієнт оборотності оборотних активів ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 7,12 оборотів, що на 16,56% більше порівняно із 2018р.

Разом з тим, негативним є зменшення ефективності використання запасів ПрАТ «Володарка». В 2019р. з кожної гривні, вкладеної в запаси, ПрАТ «Володарка» отримувало 27,47 грн. чистого доходу, що на 21,49% менше порівняно із 2018р.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу ПрАТ «Володарка» в 2019 р. мав динаміку зміни, аналогічну показникам оборотності активів та оборотних активів, склав 5,12 оборотів, що на 13,1% більше порівняно із 2018р.

Коефіцієнт оборотності залученого капіталу ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 14,28 оборотів, що на 3,97% більше порівняно з 2018р.

Разом з тим, ПрАТ «Володарка» варто удосконалювати політику управління заборгованістю, оскільки коефіцієнти оборотності дебіторської та кредиторської заборгованостей суттєво відрізняються. Так, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості склав в 2019р. 12,85 оборотів, що на 29,7% більше порівняно із 2018р.

Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості в 2019р. склав 28,71 оборотів, що на 22,41% більше порівняно із 2018р.

Суттєвою є й різниця в тривалості погашення дебіторської та кредиторської заборгованостей. Якщо кредиторську заборгованість ПрАТ «Володарка» погашало в середньому протягом 13-16 днів, то дебіторську заборгованість перед ПрАТ «Володарка» погашалась протягом 28-37 днів. Отже, тривалість погашення дебіторської заборгованості ПрАТ «Володарка» суттєво перевищує тривалість погашення кредиторської.

Таким чином, проведений аналіз фінансового стану ПрАТ «Володарка»

показав, що на підприємстві спостерігається скорочення вартості майна за рахунок власного капіталу, погіршилися фінансові результати. ПрАТ «Володарка» необхідно здійснити оновлення основних засобів, збільшувати величину активів за рахунок власного капіталу, удосконалювати політику управління фінансовими результатами та дебіторською заборгованістю.

2.3 Оцінка стану управління фінансовими ризиками підприємства

Проведемо оцінку рівня фінансового ризику ПрАТ «Володарка». Оскільки поняття фінансового ризику поєднує в собі різні напрямки діяльності підприємства, відповідно і аналіз ПрАТ «Володарка» буде проведено за різними напрямками виникнення фінансових ризиків.

Розрахуємо коефіцієнти, які характеризують ризик прибутковості, втрати платоспроможності та фінансової стійкості ПрАТ «Володарка».

Оцінимо ризик втрати прибутковості ПрАТ «Володарка».

За формулою (1.1) розрахуємо коефіцієнт рентабельності активів ПрАТ «Володарка»:

$$2018p.: Pa = \frac{5014,9}{45814,55} \times 100\% = 10,95\%;$$

$$2019p.: Pa = \frac{1702,2}{45039,3} \times 100\% = 3,78\%.$$

За формулою (1.2) розрахуємо коефіцієнт рентабельності власного капіталу ПрАТ «Володарка»:

$$2018p.: P_{BK} = \frac{5014,9}{34454,4} \times 100\% = 14,56\%;$$

$$2019\text{р.: } P_{\text{ВК}} = \frac{1702,2}{33150,05} \times 100\% = 5,13\%.$$

За формулою (1.3) розрахуємо рентабельність продукції ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.: } P_{\text{Пр}} = \frac{37962,6}{118009,8} \times 100\% = 32,17\%;$$

$$2019\text{р.: } P_{\text{Пр}} = \frac{36067}{133657,7} \times 100\% = 26,98\%.$$

За формулою (1.4) розрахуємо рентабельність операційної діяльності ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.: } P_{\text{Оп}} = \frac{6593,6}{118009,8} \times 100\% = 4,28\%;$$

$$2019\text{р.: } P_{\text{Оп}} = \frac{2347,6}{133657,7} \times 100\% = 1,37\%.$$

За формулою (1.5) розрахуємо рентабельність господарської діяльності діяльності ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.: } P_{\text{Госп}} = \frac{5014,9}{118009,8 + 36011,5 + 474} \times 100\% = 3,25\%;$$

$$2019\text{р.: } P_{\text{Госп}} = \frac{1702,2}{133657,7 + 37658,3 + 212,8} \times 100\% = 0,99\%.$$

Оцінимо ризик втрати платоспроможності ПрАТ «Володарка» за показниками ліквідності.

За формулою (1.6) розрахуємо коефіцієнт покриття ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.}: K_{\Pi} = \frac{25550,4}{1908,3} = 2,7;$$

$$2019\text{р.}: K_{\Pi} = \frac{23853,55}{1411,95} = 2,28.$$

За формулою (1.7) розрахуємо коефіцієнт швидкої ліквідності ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.}: K_{\text{шв. л}} = \frac{25550,4 - 1908,3}{1908,3} = 2,23;$$

$$2019\text{р.}: K_{\text{шв. л}} = \frac{23853,55 - 6177,75}{1411,95} = 1,69.$$

За формулою (1.8) розрахуємо коефіцієнт абсолютної ліквідності ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.}: K_{\text{абс л}} = \frac{5319,9}{1908,3} = 0,56;$$

$$2019\text{р.}: K_{\text{абс л}} = \frac{4366,95}{1411,95} = 0,42.$$

З таблиці 2.3 видно, що на ПрАТ «Володарка» присутні ознаки зростання ризику прибутковості та платоспроможності, оскільки усі розраховані показники мають негативну динаміку зменшення.

З рис. 2.3 видно суттєве скорочення показників рентабельності в 2019р. порівняно із 2018р. Коефіцієнт рентабельності активів в 2019р. склав 3,78%, тобто з кожної гривні, вкладеної в активи ПрАТ «Володарка», отримано 3,78 копійок чистого прибутку, що на 65,47% менше порівняно із 2018р.

Використання власного капіталу ПрАТ «Володарка» в 2019р. приносило з кожної гривні 5,13 коп. прибутку, що на 64,75 % менше порівняно із 2018 р.

Таблиця 2.3 – Оцінка ознак ризику втрати прибутковості та ліквідності
ПрАТ «Володарка»

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна	Темп приросту, %
Коефіцієнт рентабельності активів, %	10,95	3,78	-7,17	-65,47
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	14,56	5,13	-9,42	-64,72
Коефіцієнт рентабельності продукції	32,17	26,98	-5,18	-16,12
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, %	4,28	1,37	-2,91	-67,99
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності, %	3,25	0,99	-2,25	-69,43
Коефіцієнт покриття	2,70	2,28	-0,43	-15,78
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,23	1,69	-0,54	-24,40
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,56	0,42	-0,15	-25,95

Коефіцієнт рентабельності продукції в 2019р. склав 26,98%, тобто з кожної гривні чистого доходу ПрАТ «Володарка» отримувало 26,98 копійок валового прибутку, що на 16,12% менше порівняно із 2018р.

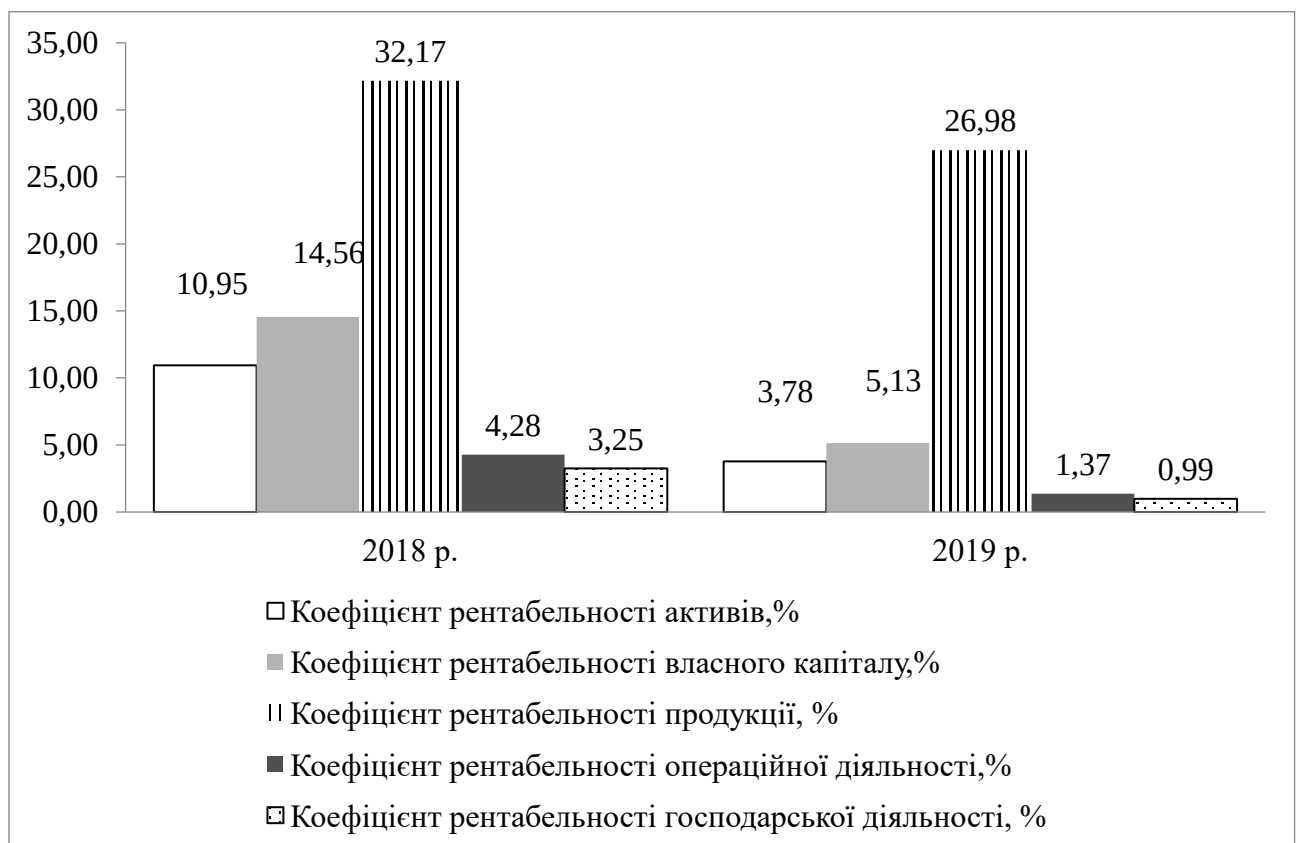

Рисунок 2.3 – Оцінка ризику втрати прибутковості ПрАТ «Володарка»

Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності ПрАТ «Володарка» в 2019р. зменшився порівняно із 2018р. на 67,99% та склав лише 1,37%.

Аналогічну динаміку мав коефіцієнт рентабельності господарської діяльності.

Таким чином, на ПрАТ «Володарка» протягом 2018-2019 рр. спостерігається ризик втрати прибутковості.

З таблиці 2.3 видно, що на ПрАТ «Володарка» наявні незначні ознаки ризику втрати платоспроможності, оскільки усі показники ліквідності, незважаючи на динаміку зменшення, мають досить високі значення. З рис. 2.4 видно, що всі показники ліквідності мають негативну динаміку скорочення.

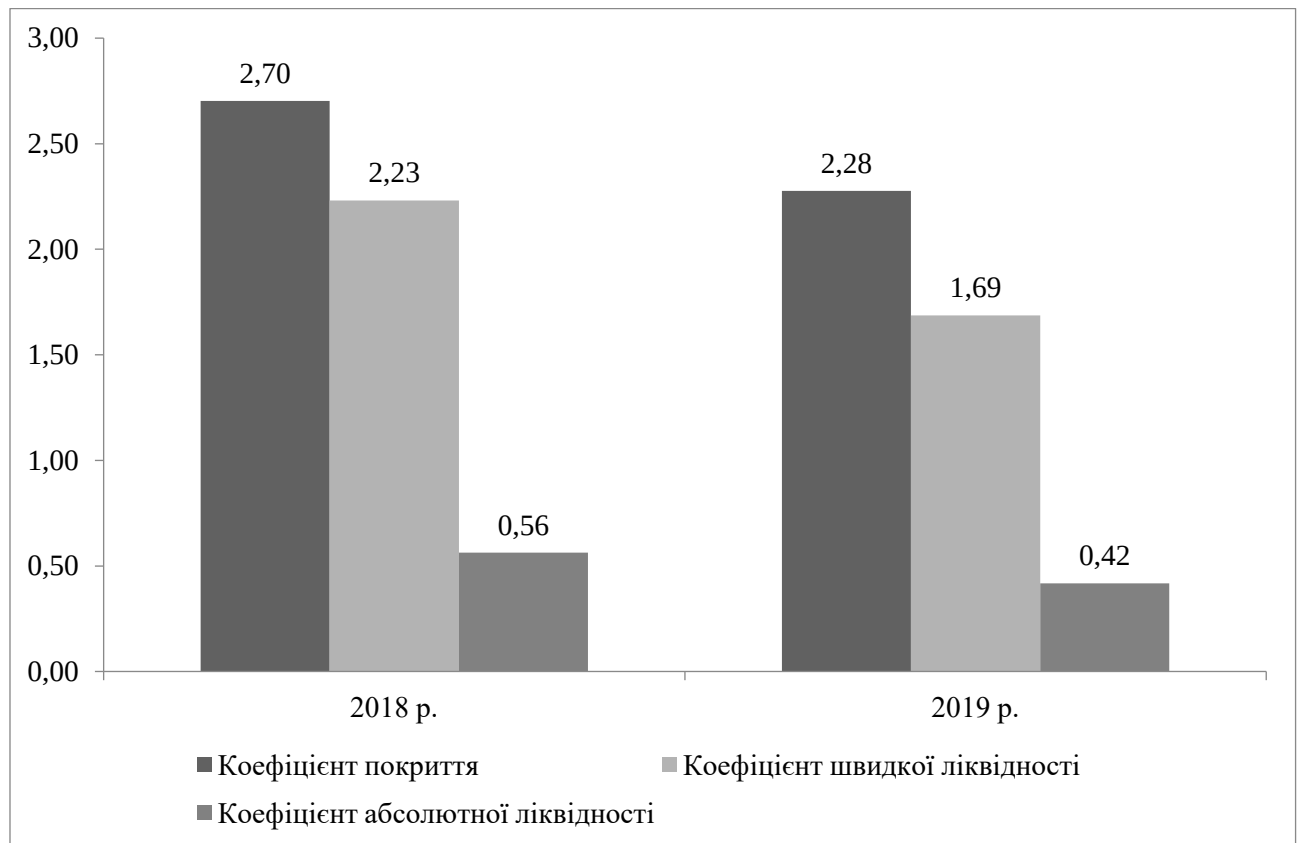

Рисунок 2.4 – Оцінка ризику втрати ліквідності ПрАТ «Володарка»

Коефіцієнт покриття ПрАТ «Володарка» в 2019р. склав 2,28 при нормативному значенні одиниця, що менше порівняно із 2018р. на 15,78%. Коефіцієнт покриття вимірює загальну ліквідність і показує, якою мірою поточні кредиторські зобов'язання забезпечуються оборотними активами, Якщо

співвідношення менше, ніж 1:1, то поточні зобов'язання перевищують поточні активи.

Як видно з рисунка 2.4 та проведених розрахунків, на ПрАТ «Володарка» відбулось зменшення і показника швидкої ліквідності. В 2019р. цей показник склав 1,69, що на 24,4% менше порівняно із 2018р.

На підприємстві відбувається зменшення і коефіцієнта абсолютної ліквідності, який суттєво перевищує нормативне значення.

Отже, на ПрАТ «Володарка» присутні незначні ознаки ризику втрати платоспроможності.

Проаналізуємо ризик втрати фінансової стійкості ПрАТ «Володарка» за допомогою абсолютних та відносних показників фінансової стійкості.

В першу чергу визначимо тип фінансової стійкості ПрАТ «Володарка». З цією метою проаналізуємо джерела формування запасів підприємства за 2018-2019рр. Усі розрахунки оформимо у вигляді таблиці.

Таблиця 2.4 – Аналіз ознак ризику втрати фінансової стійкості ПрАТ «Володарка» за абсолютними показниками

Показник	2018р.	2019р.
Власний капітал	34454,40	33150,05
Необоротні активи	20264,15	21185,75
Власний оборотний капітал	14190,25	11964,30
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	1908,3	1411,95
Короткострокові кредити	800,45	927,55
Запаси	4458,15	6177,75
Забезпеченість запасів власним оборотним капіталом	9732,10	5786,55
Забезпеченість запасів власним оборотним капіталом та довгостроковим кредитами	11640,40	7198,50
Забезпеченість запасів усіма джерелами їх формування	12440,85	8126,05
Тип фінансової стійкості	абсолютна	абсолютна

З таблиці 2.4 видно, що на ПрАТ «Володарка» відсутні ознаки ризику

втрати фінансової стійкості за абсолютними показниками, оскільки на підприємстві спостерігається абсолютна фінансова стійкість.

Разом з тим, даний тип фінансової стійкості свідчить, що запаси підприємства фінансуються за рахунок власного оборотного капіталу.

Отже, підприємству доцільно збільшувати обсяги реалізації продукції, оскільки тип фінансової стійкості підприємства свідчить про те, що ПрАТ «Володарка» в змозі забезпечити свої запаси відповідними джерелами їх формування.

Проаналізуємо ознаки ризику втрати фінансової стійкості за відносними показниками.

За формулою (1.13) розрахуємо коефіцієнт автономії ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.: } K_{\text{авт}} = \frac{34454,4}{45814,55} = 0,75;$$

$$2019\text{р.: } K_{\text{авт}} = \frac{33150,05}{45039,3} = 0,74.$$

За формулою (1.14) розрахуємо коефіцієнт залученого капіталу ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.: } K_{\text{конц}_{\text{зк}}} = \frac{11360,15}{45814,55} = 0,25;$$

$$2019\text{р.: } K_{\text{конц}_{\text{зк}}} = \frac{11889,25}{45039,3} = 0,26.$$

За формулою (1.15) розрахуємо коефіцієнт фінансового ризику ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р.: } K_{\text{фр}} = \frac{11360,15}{34454,4} = 0,33;$$

$$2019\text{р.}: K_{\text{фр}} = \frac{11889,25}{33150,05} = 0,36.$$

Таблиця 2.5 – Аналіз ознак ризику втрати фінансової стійкості
ПрАТ «Володарка» за відносними показниками

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна зміна	Темп приросту, %
Коефіцієнт автономії	0,75	0,74	-0,02	-2,13
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,25	0,26	0,02	6,46
Коефіцієнт фінансового ризику	0,33	0,36	0,03	8,78

З таблиці 2.5 видно, що за показниками фінансової стійкості на ПрАТ «Володарка» відсутні ознаки фінансового ризику.

Коефіцієнт автономії, значення якого має складати не менше 0,5, в 2019р. склав 0,74, тобто 74% капіталу ПрАТ «Володарка» є власним капіталом. Незважаючи на незначне зниження даного показника, його значення перевищує нормативне. В 2019р. коефіцієнт автономії зменшився на 2,13% порівняно із 2018р.

Коефіцієнт концентрації залученого капіталу в 2019р. склав 0,26, тобто 26% усього капіталу ПрАТ «Володарка» є залученим. Частка залученого капіталу в загальній вартості капіталу мала тенденцію до зростання і в 2019р. зросла на 6,46% порівняно із 2018р.

Відповідно низьким є коефіцієнта фінансового ризику. Коефіцієнт фінансового ризику протягом 2019р. склав 0,36, тобто на кожну гривню власного капіталу ПрАТ «Володарка» залучало 0,36 грн. залученого.

Отже, на ПрАТ «Володарка» відсутній ризик втрати фінансової стійкості.

Оцінимо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка». В першу чергу проаналізуємо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» протягом 2018-2019рр. за моделлю Альтмана.

Таблиця 2.6 – Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Альтмана

Показник	2018р.	2019р.
Частка оборотних засобів в активах	0,56	0,53
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	0,66	0,65
Рентабельність активів за прибутком від реалізації	0,83	0,80
Коефіцієнт покриття	2,70	2,28
Віддача активів	3,40	3,77
Za	9,36	9,32
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький

За формулою (1.16) розрахуємо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Альтмана:

$$2018 \text{ р.: } Z_a = 1,2 \times 0,56 + 1,4 \times 0,66 + 3,3 \times 0,83 + 0,6 \times 2,7 + 1 \times 3,4 = 9,36;$$

$$2019 \text{ р.: } Z_a = 1,2 \times 0,53 + 1,4 \times 0,65 + 3,3 \times 0,8 + 0,6 \times 2,28 + 1 \times 3,77 = 9,32.$$

Отже, протягом 2018-2019 рр. ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Альтмана є досить низьким.

Оцінимо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Ліса.

Таблиця 2.7 – Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Ліса

Показник	2018р.	2019р.
Частка оборотних активів в активах	0,558	0,530
Рентабельність активів за операційним прибутком	0,144	0,052
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	0,665	0,647
Співвідношення власного та залученого капіталу	3,033	2,788
Zл	0,089	0,078
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький

Використовуючи дані таблиці 2.7 та формулу (1.17) оцінимо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка»:

$$2018\text{р. } Z_{\text{л}} = 0,063 \times 0,558 + 0,092 \times 0,144 + 0,057 \times 0,665 + 0,001 \times 3,033 = 0,089;$$

$$2019\text{р. } Z_{\text{л}} = 0,063 \times 0,53 + 0,092 \times 0,052 + 0,057 \times 0,647 + 0,001 \times 2,788 = 0,078.$$

Отже, за моделлю Ліса на ПрАТ «Володарка» відсутній ризик імовірності банкрутства.

Оцінимо ризик імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Таффлера.

Таблиця 2.9 – Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Таффлера

Показник	2018р.	2019р.
Рентабельність короткострокових зобов'язань за операційним прибутком	0,70	0,22
Частка оборотних активів в зобов'язаннях	2,25	2,01
Частка короткострокових зобов'язань в активах	0,21	0,23
Віддача активів	3,40	3,77
$Z_{\text{т}}$	0,70	1,02
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький

Використовуючи дані, наведені в таблиці 2.9, за формулою (1.18) розрахуємо ризик імовірності ПрАТ «Володарка» за моделлю Таффлера:

$$2018\text{р. } Z_{\text{т}} = 0,53 \times 0,7 + 0,13 \times 2,25 + 0,18 \times 0,21 + 0,16 \times 3,4 = 0,7;$$

$$2019\text{р. } Z_{\text{т}} = 0,53 \times 0,22 + 0,13 \times 2,01 + 0,18 \times 0,23 + 0,16 \times 3,77 = 1,02.$$

Оскільки величина Z - рахунку ПАТ «Вінницяоблпаливо» за 2018-2019 рр. більше 0,3, то це свідчить що на підприємстві відсутні ознаки ризику імовірності банкрутства.

Отже, проведений аналіз ризиків показав, що на ПрАТ «Володарка» низький рівень фінансових ризиків, зокрема відсутні ризики втрати прибутковості, ризик втрати ліквідності, ризик втрати фінансової стійкості,

ризик імовірності банкрутства. Разом з тим, підприємству варто вжити заходів щодо підвищення рівня ліквідності та прибутковості.

Висновок до розділу 2

ПрАТ «Володарка» є одним з лідерів українського ринку в області виробництва і реалізації класичного чоловічого одягу. Підприємство знаходиться за адресом: 21000, м. Вінниця, вул. Коцюбинського, 39.

ПрАТ «Володарка» виробляє швейні вироби за власними планами та на замовлення, здійснює торгівлю гуртом та роздрібно, може відкривати власні магазини тощо.

Проведений аналіз фінансового стану ПрАТ «Володарка» показав, що на підприємстві спостерігається скорочення вартості майна за рахунок власного капіталу, погіршились фінансові результати. ПрАТ «Володарка» необхідно здійснити оновлення основних засобів, збільшувати величину активів за рахунок власного капіталу, удосконалювати політику управління фінансовими результатами та дебіторською заборгованістю.

Проведений аналіз ризиків показав, що на ПрАТ «Володарка» низький рівень фінансових ризиків, зокрема відсутні ризики втрати прибутковості, ризик втрати ліквідності, ризик втрати фінансової стійкості, ризик імовірності банкрутства. Разом з тим, підприємству варто вжити заходів щодо підвищення рівня ліквідності та прибутковості.

3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПРАТ «ВОЛОДАРКА»

Важливим етапом формування механізму управління ризиком на ПрАТ «Володарка» є створення відділу ризик-менеджменту, який матиме певні функціональні обов'язки, матеріальні, фінансові, трудовими, інформаційні ресурси.

Структура управління промислового підприємства за введення підрозділу управління ризиком в загальну структуру представлена на рисунку 3.1.

З рис. 3.1 видно, що відділ ризик-менеджменту здійснюватиме координацію усіх підрозділів ПрАТ «Володарка» через відповідальних виконавців.

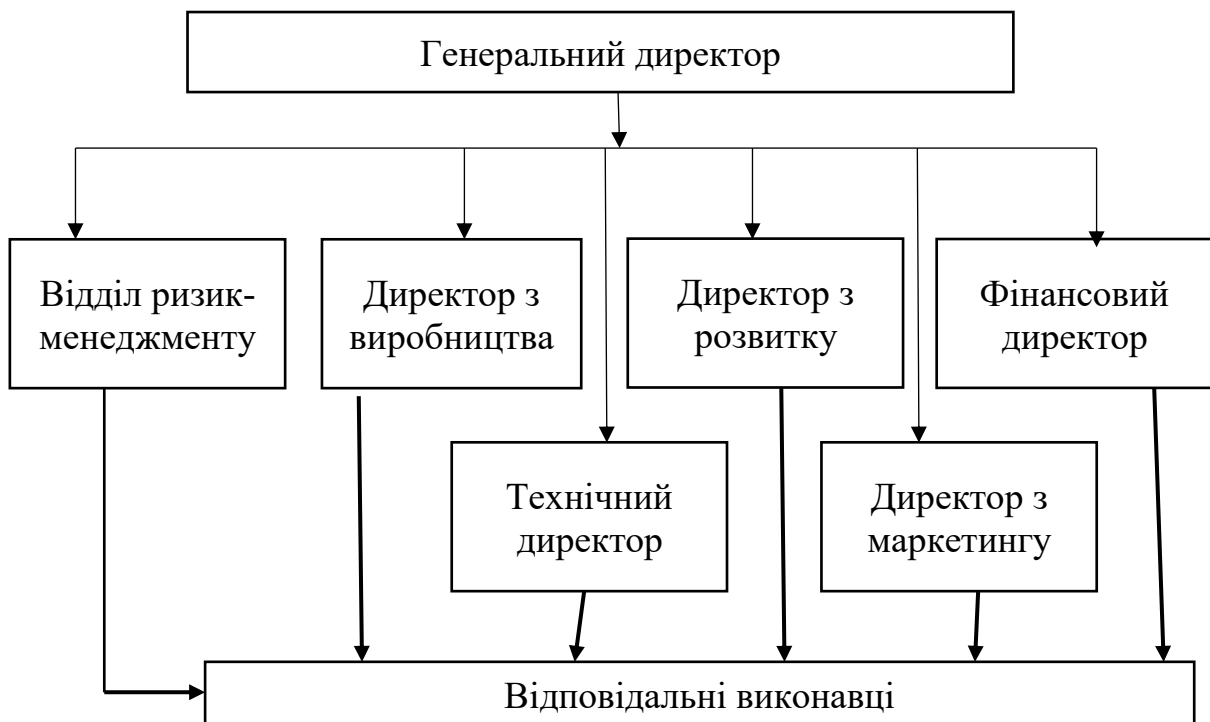

Рисунок 3.1 – Структура управління ПрАТ «Володарка» за впровадження відділу ризик-менеджменту

Відділ ризик-менеджменту має бути організаційно незалежним від інших підрозділів та підпорядковуватиметься вищому керівництву. Відділ ризик-менеджменту проведе аудит існуючих інструкцій з управління ризиками, що

діють на ПрАТ «Володарка», готуватиме рішення, що регламентуватимуть процеси управління ризиками, займатиметься організацією та інформаційно-методичним забезпеченням цих процесів.

Керівники підрозділів ПрАТ «Володарка» мають своєчасно виявляти, оцінювати ризики, розробляти та реалізовувати заходи з нейтралізації чи зниження рівня ризиків, моніторити ризики.

Відділ ризик-менеджменту ПрАТ «Володарка» в процесі управління ризиками має включати в себе працівників, які виконуватимуть такі функції:

- інформаційно-аналітичну;
- планування та управління ризиками;
- антикризове управління за потреби;
- контроль;
- моніторинг.

До компетенцій відділу ризик-менеджменту відноситься вирішення практичних питань, пов'язаних з ідентифікацією ризику, обліком статистичної та реєстраційної обробки інцидентів, формуванням та реалізацією заходів з підвищення безпеки.

Головною задачею відділу управління ризиками є підтримка керівництва у прийнятті обґрунтованих рішень та оперативний контроль за ризиками.

У зв'язку із тим, що досить часто реалізація заходів з управління ризиками суперечить діяльності виробничих та управлінських підрозділів підприємства та може спричинити погіршення фінансових результатів, остаточні антиризикові рішення мають прийматись на найвищому рівні управління.

Важливим завданням відділу ризик-менеджменту є формування стратегії і принципів управління ризиками на ПрАТ «Володарка» та викладення їх у внутрішніх нормативних документах.

Основними з них мають бути:

- декларація з ризик-менеджменту (положення з управління ризиками або політика управління ризиками);
- настанови з ризик-менеджменту;

– програма управління ризиками.

В основі діяльності відділу ризик-менеджменту має бути стратегія і програма управління ризиком.

Ключові моменти управлінської стратегії підприємства в певній сфері має містити Декларація з ризик-менеджменту. Саме декларація має демонструвати позицію ПрАТ «Володарка» стосовно управління ризиком.

Наявність чіткої декларації створює для ПрАТ «Володарка» низку переваг:

- фокусування увагу керівництва на питаннях управління ризиками;
- закріплення обов’язків щодо управління ризиками за певними посадовими особами, що дозволить уникнути безвідповідальності працівників.

Настанови з ризик-менеджменту складаються з нормативних, інструктивних та робочих матеріалів ризик-менеджера, потрібних для розробки програми управління ризиками.

Настанови можуть мати різну форму та структуру, залежно від того, які вони виконують завдання. Так, якщо вони призначені для використання вищим керівництвом підприємства, то мають стислий формат і містять тільки загальні положення про політику та методи управління ризиком. До другого типу належать настанови, розраховані на використання працівниками середнього рівня. У цьому разі в них наводять усі відповідні методики компанії в галузі ризик-менеджменту. Є ще варіант, коли до настанов включають і Програму управління ризиками.

Програма управління ризиками має містити опис конкретних дій та повну інформацію, пов’язану з ризиками.

Нейтралізація ризиків має здійснюватися із дотриманням сукупності певних критеріїв та принципів, серед яких необхідно виділити такі як [26]:

- 1) інформаційна достовірність – своєчасне представлення фінансової інформації, необхідної для адекватної нейтралізації фінансового ризику;
- 2) адекватність – обґрунтоване використання методу нейтралізації фінансового ризику відповідно до його базових характеристик;
- 3) ефективність нейтралізації ризику шляхом максимального

попередження (мінімізації) потенційних негативних наслідків, ймовірність настання яких визначається фінансовим ризиком, у просторі та часі (наприклад, попередження збитків або збільшення затрат суб'єкта господарювання);

4) інші принципи, які визначаються специфікою моделі управління фінансовими ризиками та основними цілями фінансового менеджменту.

Відділ управління ризиками має оцінювати операції з позиції їх ризиковості. Для оцінки інвестиційної привабливості окремої господарської операції з позицій її ризиковості на основі стратегії уникнення фінансових ризиків можна використати таку фінансово-математичну модель:

$$\text{Risk} > R_m, \quad (3.1)$$

$$\text{Risk} = R, \quad (3.2)$$

$$\text{Risk} < R, \quad (3.3)$$

де Risk - ризик, що генерує операція, R_m - максимально допустимий ризик.

Господарська операція, яка відповідає нерівності (3.1) є інвестиційно непривабливою, якщо фінансовий ризик перевищує максимально прийнятний рівень ризику для суб'єкта господарювання.

З позицій ризиковості господарська операція є інвестиційно нейтральною, якщо фінансовий ризик, що вона генерує, ідентичний максимально прийнятному рівню ризику для суб'єкта господарювання, а остаточне управлінське рішення залежить від інших факторів, тобто виконується формула (3.2).

Господарська операція є інвестиційно привабливою, якщо виконується нерівність (3.3), оскільки фінансовий ризик, що вона генерує, менший за максимально прийнятним рівень ризику для суб'єкта господарювання.

Прийняття суб'єктом господарювання певної величини фінансового ризику на утримання як форми нейтралізації таких ризиків ставить проблему попередження ймовірних негативних наслідків для операційної, інвестиційної та

фінансової діяльності такого суб'єкта господарювання.

Забезпечення нейтралізації фінансових ризиків суб'єкта господарювання на основі стратегії уникнення ризику передбачає прийняття управлінських фінансових рішень на основі порівняльного аналізу фінансово-математичних моделей альтернативних сценаріїв (наприклад, різних варіантів здійснення окремої господарської операції) з метою визначення безризикового сценарію із наступним прийняттям його у якості основного. Однак слід відмітити, що існування безризикового сценарію здійснення тієї чи іншої господарської операції в умовах невизначеності ринкового середовища виглядає досить проблематичним, у зв'язку з чим прийнято говорити про відносну безризиковість.

До основних механізмів нейтралізації фінансових ризиків відносять:

- уникнення ризику;
- утримання ризику (в поєднанні з внутрішнім страхуванням);
- мінімізація ризиків (шляхом диверсифікації, лімітування, хеджування);
- передача ризику (тобто зовнішнє страхування).

Уникнення ризику полягає у розробці внутрішніх заходів характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. До таких заходів перш за все слід віднести відмову від здійснення фінансових операцій з надмірно високим рівнем ризику. Але, водночас, при цьому підприємство втрачає запланований дохід і прибуток від операції, тобто виникає ризик упущеної вигоди. Тому використання такого способу уникнення ризику повинно здійснюватися дуже виважено з урахуванням наведених на рис. (3.2) умов.

Для уникнення окремих видів фінансових ризиків можуть використовуватися специфічні заходи, спрямовані на нейтралізацію самої причини виникнення ризикової ситуації. Так, для нейтралізації ризику втрати фінансової стійкості необхідно відмовлятися від надмірного позикового фінансування. Для уникнення ризику неплатоспроможності потрібно утримуватися від створення надмірних неліквідних активів.

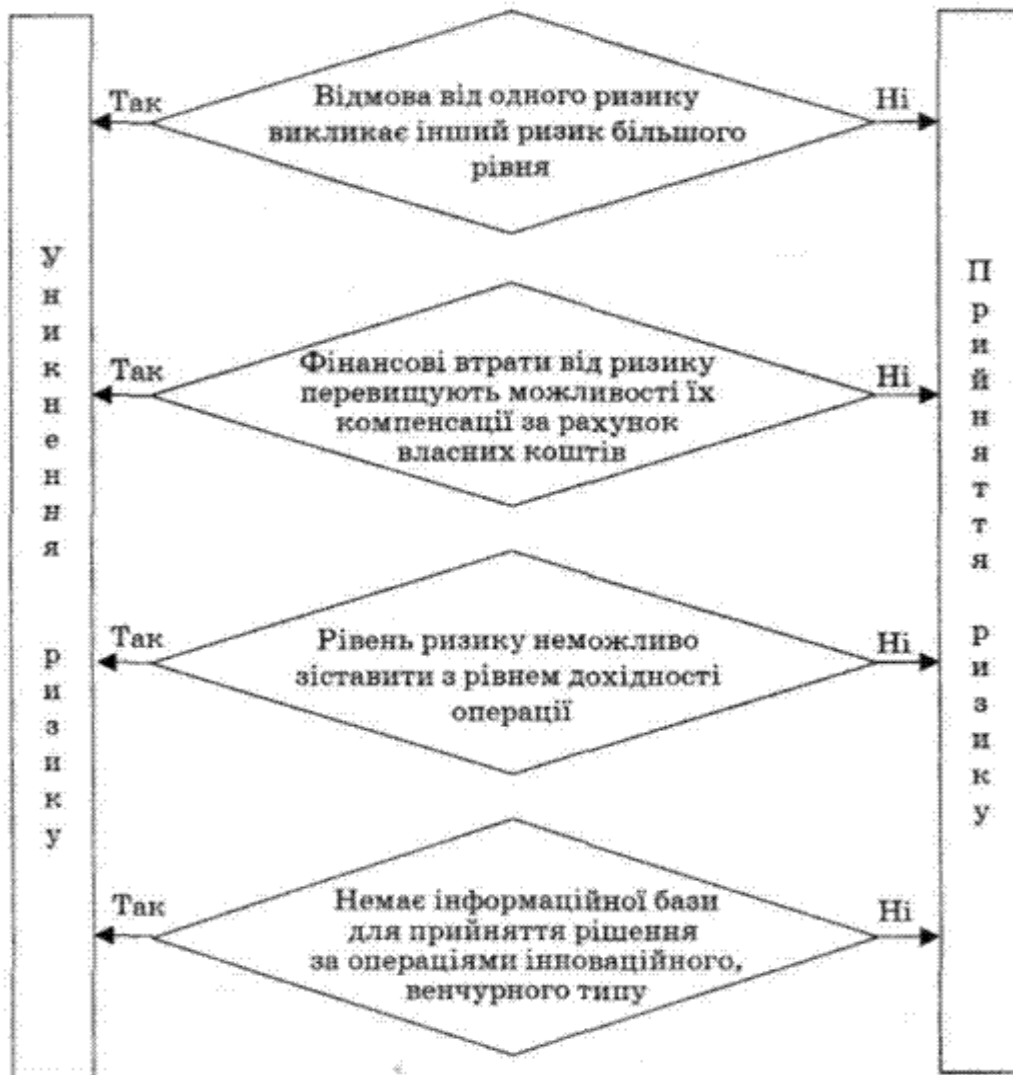

Рисунок 3.2 – Умови доцільності уникнення ризику

Диверсифікація фінансових ризиків полягає у зменшенні рівня їх концентрації. Цей метод ризик-менеджменту використовується лише для уникнення негативних наслідків несистематичних (специфічних) ризиків, які залежать від самого підприємства. Незалежно від того, який ризик мінімізується за допомогою диверсифікації, принцип ризик-менеджменту єдиний — максимально розподілити грошові вкладення між різноманітними активами для того, щоб уникнути значних фінансових втрат у випадку, коли окремі активи стають збитковими під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів.

Залежно від конкретних напрямків і видів діяльності ПрАТ «Володарка» може використовувати диверсифікацію з метою зменшення таких видів ризику:

- виробничий ризик (диверсифікація видів діяльності й асортименту продукції);
- депозитний ризик (диверсифікація депозитного портфеля шляхом розміщення вільних залишків грошових коштів не в одному, а декількох банках);
- кредитний ризик (диверсифікація кредитного портфеля шляхом надання відстрочок платежу більшому колу покупців продукції з одночасним лімітуванням обсягу кредиту в розрахунку на одного клієнта);

Лімітування здійснюється шляхом встановлення відповідних фінансових нормативів (лімітів) за окремими напрямками фінансової діяльності з метою фіксації можливих фінансових втрат на допустимому для підприємства рівні. Перелік нормативів (лімітів) залежить від виду ризику, що лімітується.

ПАТ ПрАТ «Володарка» доцільно проводити лімітування таких видів фінансових ризиків:

- ризик втрати фінансової стійкості (шляхом встановлення граничного розміру і частки позикового капіталу на різних стадіях життєвого циклу підприємства);
- ризик неплатоспроможності (шляхом лімітування мінімального обсягу і частки активів у вигляді готових засобів платежу і високоліквідних фінансових інструментів);
- кредитний ризик (шляхом встановлення граничної суми комерційного (товарного) кредиту в розрахунку на одного клієнта та максимально можливої суми дебіторської заборгованості підприємства з урахуванням обсягу сформованого резервного капіталу);
- депозитний ризик (шляхом встановлення максимальної величини вкладу, що може розміщуватися в одному банку);
- інвестиційний ризик (шляхом лімітування максимального обсягу вкладень в цінні папери одного емітента).

В межах страхування фінансових ризиків можна виділити самострахування та комерційне страхування (страхування фінансових ризиків із залученням страхових компаній).

Під самострахуванням розуміють створення певних фондів коштів з метою фінансового покриття потенційних збитків (а також негативних фінансових результатів, додаткових витрат фінансових, матеріальних та інших ресурсів) суб'єкта господарювання – страхового відшкодування. З цією метою абсолютна величина фінансових ресурсів для покриття фінансових ризиків, прийнятих на утримання безпосередньо суб'єктом господарювання, розподіляється у просторі та часі і за рахунок певних відрахувань створюється спеціалізований фонд (або кілька фондів) коштів.

Типовими варіантами таких фондів коштів є:

- резервний капітал як складова власного капіталу підприємства;
- забезпечення наступних витрат та платежів;
- резервні фонди.

На відміну від самострахування, коли джерелом формування фінансових ресурсів для покриття потенційних збитків являються виключно внутрішні ресурси суб'єкта господарювання, страхування фінансових ризиків із залученням страхової компанії передбачає передачу всього фінансового ризику суб'єкта господарювання або його частини за певну плату (страхову премію) на утримання спеціалізованої фінансової установи - страховій компанії. За такого варіанту джерелом покриття збитків суб'єкта господарювання в результаті настання несприятливих умов (страхового випадку) являють фінансові ресурси страхової компанії.

Особливим напрямком управління фінансовими ризиками (у частині їх нейтралізації), прийнятих суб'єктом господарювання на утримання, являється диверсифікація фінансових ризиків - фінансово-математична модель оптимізації прийняття управлінських фінансових рішень з метою зменшення сукупного фінансового ризику за рахунок його усереднення між складовими, що характеризуються різним рівнем фінансового ризику.

Крім того, було виявлено, що на підприємстві високий рівень дебіторської заборгованості.

Дебіторська заборгованість, яка перевищує погоджені строки платежів,

знижує платоспроможність підприємства. Саме тому доцільно забезпечити ретельний аналіз стану заборгованості кожного суб'єкта господарювання.

Крім того, необхідно як за кожним боржником, так і в цілому за певними статтями проаналізувати наступні показники: відсоток неповернення дебіторської заборгованості на одного або декількох головних боржників, імовірність погашення заборгованості, строки її погашення, а також питому вагу векселів у загальному обсязі заборгованості. Для ефективного контролю утворення заборгованості на підприємстві, фінансовій службі необхідно наполягати на попередній оплаті продукції. Іноді буває так, що у партнерів немає коштів у повному обсязі, тоді можна піти на зустріч замовнику і відвантажити продукцію з частковою передплатою. Однак такі пільги слід надавати лише вже перевіреним та надійним партнерам.

Фінансова служба, бухгалтерія і маркетингова служба може силами своїх співробітників створити оперативний відділ з контролю за дебіторською заборгованістю. До його функцій слід віднести: аналіз та перевірку фінансового стану та платоспроможності клієнта, підтримку постійного зв'язку з клієнтами, розсилку письмових повідомлень про сплату боргу незадовго до його строку повернення.

В договорах на поставку товарів підприємство повинно передбачити наявність санкцій за прострочення оплати, а також можливість безакцептного списання коштів з розрахункового або інших рахунків боржника у випадку несвоєчасної оплати.

Крім того, для зменшення величини дебіторської заборгованості на підприємстві доцільним було б використання ефективних систем контролю за рухом та своєчасною інкасацією дебіторської заборгованості, який організовується в межах побудови загальної системи контролінгу використання капіталу на підприємстві як самостійний його блок. Одним із видів таких систем є "Система ABC", відповідно до якої в категорію "А" включаються самі крупні та ненадійні види дебіторської заборгованості, тобто так звані проблемні кредити, в категорію "В" – кредити середніх розмірів, в категорію "С" – інші

види дебіторської заборгованості, які суттєво не впливають на результати діяльності підприємства.

В літературних джерелах зазначається, що прискорення погашення дебіторської заборгованості можна досягти за рахунок:

- ознайомлення із фінансовим станом покупця та набуття впевненості щодо його подальшої платоспроможності,
- своєчасне оформлення розрахункових документів,
- застосування попередньої оплати,
- складання платіжного календаря,
- удосконалення розрахунків тощо.

Висновок до розділу 3

Сформовано пропозиції щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Володарка».

Запропоновано створення на підприємстві служби ризик-менеджменту.

Сформовано пропозиції щодо зниження рівня фінансових ризиків за рахунок диверсифікації діяльності, зниження дебіторської заборгованості.

ВИСНОВКИ

В бакалаврській дипломній роботі сформовано пропозиції та рекомендації щодо підвищення ефективності управління фінансовими ризиками підприємства.

1. Узагальнення існуючих підходів показало, що в цілому під фінансовим ризиком розуміють ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства.

2. Існує значна кількість причин виникнення фінансових ризиків. Фінансові ризики класифікують за різними ознаками.

3. Досліджено сутність та етапи процесу управління фінансовими ризиками.

4. Узагальнення методів оцінки фінансових ризиків показало, що фінансові ризики можна оцінити за допомогою різних методів, основними з яких є комплексний метод, систематичний, статистичний, аналітичний, метод експертних оцінок, метод фінансової стійкості, рейтинговий метод, нормативний метод, фундаментальний метод, метод аналогів.

5. ПрАТ «Володарка» є одним з лідерів українського ринку в області виробництва і реалізації класичного чоловічого одягу. Підприємство знаходиться за адресом: 21000, м. Вінниця, вул. Коцюбинського, 39.

6. ПрАТ «Володарка» виробляє швейні вироби за власними планами та на замовлення, здійснює торгівлю гуртом та роздрібно, може відкривати власні магазини тощо.

7. Проведений аналіз фінансового стану ПрАТ «Володарка» показав, що на підприємстві спостерігається скорочення вартості майна за рахунок власного капіталу, погіршились фінансові результати. ПрАТ «Володарка» необхідно здійснити оновлення основних засобів, збільшувати величину активів за рахунок власного капіталу, удосконалювати політику управління фінансовими результатами та дебіторською заборгованістю.

8. Проведений аналіз ризиків показав, що на ПрАТ «Володарка» низький рівень фінансових ризиків, зокрема відсутні ризики втрати прибутковості, ризик втрати ліквідності, ризик втрати фінансової стійкості, ризик імовірності банкрутства. Разом з тим, підприємству варто вжити заходів щодо підвищення рівня ліквідності та прибутковості.

9. Сформовано пропозиції щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Володарка». Запропоновано створення на підприємстві служби ризик-менеджменту.

10. Сформовано пропозиції щодо зниження рівня фінансових ризиків за рахунок диверсифікації діяльності, зниження дебіторської заборгованості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Шклярчук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с.
2. Вітлінський В.В., Верченко П.І. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навч. посібник для самостійного вивчення дисципліни. — К.: КНЕУ, 2000. — 292 с.
3. Кузьмінець Т.Г., Перегняк Ю.А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. Молодий вчений. 2017. № 12. С. 677-680.
4. Євтушенко Г. В., Березюк Є. В. Особливості фінансового ризику та сучасні методи його мінімізації. Modern problems of the development of law and economics in an innovative society: scientific collection works of the International scientific and practical conference, March 20, 2020. / Ed. M. Petrova, S. Hlibko, Veliko Tarnovo, 2020. Publishing House «ACCESS PRESS». 278 p. С. 21-26.
5. Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. Modern Economics. 2020. №20. С. 73-78. URL: [https://doi.org/10.31521/modecon.V20\(2020\)-12](https://doi.org/10.31521/modecon.V20(2020)-12)
6. Землячова О. А., Савочка Л. С. Класифікація фінансових ризиків та методи їх зниження. Науковий вісник: фінанси, банки, інвестиції. 2012. № 3. С. 50–57.
7. Божанова О. В. Управління фінансовими ризиками промислового підприємства: теоретичний аспект. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип. 10. Ч.1. С. 80-83.
8. Дибя М. І. Суть та види фінансових ризиків у системі ризик менеджменту підприємства. Вісник національного університету “Львівська політехніка”. Серія. «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку». 2008. № 635. С. 22–28.
9. Домбровська С. О. Вплив фінансового ризику на систему управління

фінансовими ресурсами підприємства. Вісник соціально-економічних досліджень. 2016. №2. С. 184-193.

10. Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 99–103.

11. Дикань В. Л. Дослідження міжнародних стандартів управління ризиками / В. Л. Дикань, І. М. Посохов // Бізнес-Інформ. – 2014. – №1. – С. 314–319.с.

12. Клапків М.С. Методи ідентифікації фінансових ризиків // Фінанси України. – 2000. – №1. - С. 16-19.

13. Примостка Л. Управління фінансовими ризиками // Економіка. Фінанси. Право. – 1999 - №2. - С. 23-27.

14. Джеджула В. В., Єпіфанова, І. Ю., Дзюбко М. Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку підприємств молочної галузі. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 13. С. 428-434. URL: <http://economyandsociety.in.ua>.

15. Литовченко О. Ю. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. Економіка і суспільство. 2018. №16. URL: http://economyandsociety.in.ua/journals/16_ukr/61.pdf

16. Зянько В. В., Дзюбко М. Ю. Методи аналізу фінансових ризиків суб'єктів господарювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Вип. 1-1 (07). С. 99-102.

17. Угрімова І. В., Грищенко А. О. Оцінка ризику як складова інтеграції ризик-менеджменту в антикризове фінансове управління. Менеджмент ХХІ століття: глобалізаційні виклики : монографія / ред. І. А. Маркіна. Полтава : Сімон, 2017. С. 655-673.

18. Рішук Л. І. Методичний підхід до оцінки внутрішніх ризиків підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 442-446.

19. Дерменжі Д. Ф. Визначення сутності фінансових ризиків та основних методів їх оцінки в умовах нестабільної ринкової економіки. Причорноморські

економічні студії. 2018. Вип. 25. С. 71-74.

20. Головка Р. А. Формування ризик-менеджменту фермерських господарств. Економіка та держава. 2020. № 4. С. 236–240. DOI: 10.32702/2306-6806.2020.4.236

21. Базилінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: Навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2009. 328с.

22. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.

23. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навч. посіб. Старостіна А. О., Кравченко В. А. К.: ІВЦ «Політехніка», 2004. 200 с.

24. Мельник В. В., Єпіфанова І. Ю. Фінансовий ризик як економічна категорія. Сучасні тенденції розвитку фінансових та інноваційно-інвестиційних процесів в Україні: Міжнародна науково-практична конференція <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/fiip/fiip2021>

25. ПрАТ «Володарка». URL: <http://05502381.pat.ua/>

26. Поддєрьогін А.М., Білик М.Д., Буряк Л.Д., Булгакова С. О., Куліш А. П. Фінанси підприємств: Підручник. 6.вид., перероб. та доп. К.: КНЕУ, 2006. 552 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Міністерство освіти і науки України
 Вінницький національний технічний університет
 Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
 Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФІМ
 д-р екон. наук, професор

В. В. Зянько

 (підпис)

«06» жовтня 2020 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання дипломної роботи
 за освітньо-кваліфікаційним рівнем «бакалавр»

на тему : УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМИ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВА
 (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА
 «ВОЛОДАРКА»)

08-43.БДР.003.00.004ТЗ

Науковий керівник: д-р. екон. наук, професор

наук. ступінь, вчене звання (посада)

Єпіфанова І. Ю.

 (підпис)

(прізвище, ініціали)

Студент групи МФКз-16бз

назва групи

Мельник В. В.

 (підпис)

(прізвище, ініціали)

Вінниця 2021 р.

1 Підстава для проведення роботи

наказ №215 по ВНТУ від «25» вересня 2020 р. про затвердження теми бакалаврської дипломної роботи.

2 Мета і призначення бакалаврської дипломної роботи

актуальність і обґрунтування необхідності виконання БДР. В сучасних умовах соціально-економічне становище України характеризується суттєвою мінливістю та непередбачуваністю. Діяльність підприємств відбувається в умовах високого рівня конкуренції та характеризується високим ступенем невизначеності й ризику.

Політична та економічна ситуація, загострена світовою пандемією, актуалізує питання ефективного розвитку вітчизняних підприємств. Тому для підприємств важливим є організувати ефективну систему управління фінансовими ризиками. Саме тому, питання управління фінансовими ризиками є досить актуальними.

мета: формування пропозицій та рекомендацій щодо підвищення ефективності управління фінансовими ризиками підприємства.

завдання:

- дослідити економічну сутність поняття «фінансовий ризик»;
- систематизувати методичні підходи до оцінки управління фінансовими ризиками підприємства;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Володарка»;
- здійснити оцінку фінансово-економічного стану ПрАТ «Володарка» за 2018-2019рр.;
- проаналізувати стан управління фінансовими ризиками ПрАТ «Володарка»;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Володарка».

3 Вихідні дані для виконання бакалаврської дипломної роботи

Шклярук С. Г. Управління фінансовими ризиками: навч. посіб. Київ : ДП «Вид. дім «Персонал», 2019. 494 с. Кузьмінець Т.Г., Перегняк Ю.А. Управління фінансовими ризиками підприємства в умовах ринкової економіки. Молодий вчений. 2017. № 12. С. 677-680. Доценко І. О. Стратегія управління фінансовими ризиками підприємства в процесі формування його фінансової безпеки. Modern Economics. 2020. №20. С. 73-78. Єпіфанова І. Ю., Дзюбко М. Ю. Формування стратегії розвитку підприємства в сучасних умовах. Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова. 2017. Т. 22. Вип. 2 (55). С. 99–103. Джеджула В. В., Єпіфанова І.Ю., Дзюбко М. Ю. Оцінювання ризику стратегій розвитку підприємств молочної галузі. Економіка та суспільство. 2017. Вип. 13. С. 428-434. Литовченко О. Ю. Підходи до ідентифікації та оцінки фінансових ризиків підприємства. Економіка і суспільство. 2018. №16. Зянько В. В., Дзюбко М. Ю. Методи аналізу фінансових ризиків суб'єктів господарювання. Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. 2017. Вип. 1-1 (07). С. 99-102. Ріщук Л. І. Методичний підхід до оцінки внутрішніх ризиків підприємства. Глобальні та національні проблеми економіки. 2017. Вип. 16. С. 442-446. Єпіфанова І. Ю., Джеджула В. В. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ,

2017. 143 с., фінансова звітність ПрАТ «Володарка» за 2018-2019 рр., наведена в додатках.

4 Виконавець БДР – Мельник Валерія Володимирівна, ст. гр. МФКз-16бз (з/ф).

5 Вимоги до виконання БДР

В процесі виконання бакалаврської дипломної роботи потрібно визначити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, використовуючи варіантний аналіз, засоби моделювання. Бажано, щоб робота виконувалась на замовлення підприємства.

6 Етапи БДР і терміни їх виконання

Етапи БДР	Зміст етапу	Термін виконання
Вибір напрямку дослідження	- Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної та статистичної інформації - Розгляд можливих напрямів досліджень та їх оцінювання - Вибір напрямку дослідження - Обґрунтування прийнятого напрямку дослідження - Розроблення, погодження і затвердження ТЗ на БДР	до 15.09.2020_р.
Основна (економічна) частина роботи	Теоретичне дослідження проблеми	01.12.2020 р.
	Аналітична частина	15.12.2020 р.
	Розробка рекомендацій та пропозицій	01.01.2021 р.
	Складання висновків за результатами досліджень	09.01.2021 р.
Узагальнення результатів досліджень, підготовка до захисту роботи	- Узагальнення результатів теоретичних та аналітичних досліджень та написання доповіді на захист бакалаврської дипломної роботи - Оформлення ілюстративного матеріалу (5-8 таблиць, рисунків чи діаграм на аркушах формату А4 - Підготовка презентації БДР на слайдах - Одержання відгуку керівника та рецензії	10.01.2021 р. – 16.01.2021 р.
Приймання БДР	Попередній захист бакалаврської дипломної роботи	17.01-23.01.2021р.
	Переплетення бакалаврської дипломної роботи	24.01-31.01.2021 р.
	Захист бакалаврської дипломної роботи	

7 Очікувані результати

В результаті виконання бакалаврської дипломної роботи очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на ПрАТ «Володарка» з метою підвищення ефективності його діяльності та покращення фінансових результатів.

8 Матеріали, які подають після закінчення БДР та її етапів

Переплетена пояснювальна записка бакалаврської дипломної роботи; роздатковий матеріал; відгук керівника; рецензія зовнішнього рецензента.

9 Порядок приймання БДР та її етапів

Результати бакалаврської дипломної роботи розглядаються на процентовках

керівником роботи та завідувачем кафедри відповідно до етапів роботи та термінів їх виконання; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист дипломної роботи.

Дата початку роботи – 15.09.2020 р.

Граничний термін закінчення робіт – 21.01. 2021 р.

Графічний матеріал до захисту бакалаврської дипломної роботи

Завідувач кафедри ФІМ	_____	<u>д-р екон. наук, професор, В. В. Зянько</u> (підпис) (наук. ступінь, вчене звання, ініціали та прізвище)
Науковий керівник	_____	<u>д-р екон. наук, професор, І. Ю. Єпіфанова</u> (підпис) (науковий ступінь, вчене звання, ініціали та прізвище)
Рецензент	_____	<u>канд. екон. наук, доцент, Л. О. Нікіфорова</u> (підпис) (науковий ступінь, вчене звання, ініціали та прізвище)
Студент	_____	<u>гр. МФКз-16бз, В. В. Мельник</u> (підпис) (група, П.І.П.)

«фінансовий ризик»

Автор	Фінансовий ризик – це
Шклярчук С. Г. [1]	додатковий ризик, який виникає при залученні компанією запозичених коштів
Бланк І. А. [2]	результат вибору власниками чи менеджерами підприємства альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного результату фінансової діяльності за ймовірності понесення фінансових втрат за умов його реалізації
Кузьмінець Т. Г., Перегняк Ю. А. [3]	небезпека можливої втрати фінансових ресурсів, небезпека недоотримання очікуваних доходів, необхідність отримання більшого обсягу прибутку, що пов'язаний з більшим ризиком
Євтушенко Г. В., Березюк Є. В. [4]	ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства
Доценко І. О. [5]	ризик, який супроводжує фінансову діяльність підприємства, формує великий портфель ризиків
Землячова О. А., Савочка Л. С. [6]	ймовірність виникнення непередбачених фінансових втрат у ситуації невизначеності умов фінансової діяльності підприємства. Фінансовий ризик є результатом вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при вірогідності настання економічного збитку (фінансових втрат) через невизначеність умов його реалізації
Божанова О. В. [7]	імовірність збитку, який залежить від проведення яких-небудь операцій у фінансово-кредитній і біржовій сферах, здійснення операцій з фондовими цінними паперами, тобто ризику, який впливає з природи цих операцій
Диба М. І. [8]	вид ризику, який виникає у фінансово-економічній діяльності суб'єкта, коли причинно-наслідковий результат або заходи його досягнення відрізняються від встановлених цілей та планових норм, а отримані відхилення мають вартісний характер

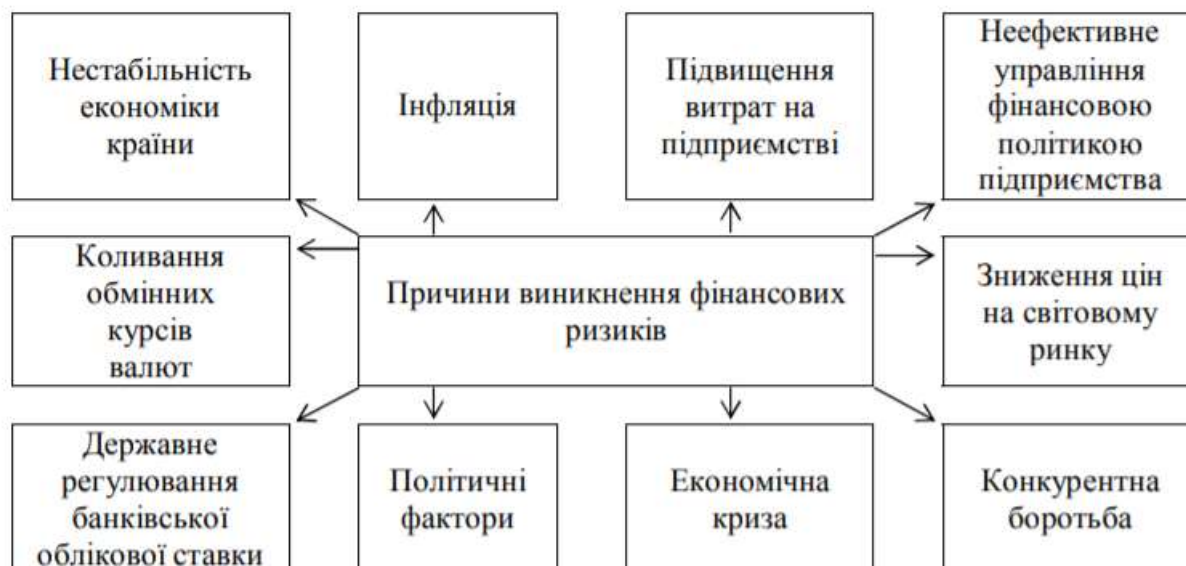

Рисунок 1 – Причини виникнення фінансових ризиків [9]

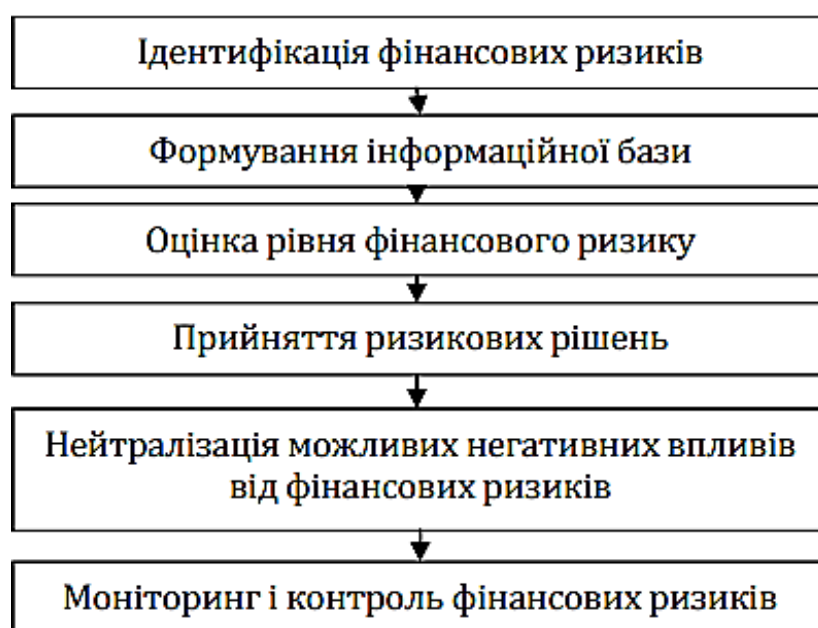

Рисунок 2 – Етапи процесу управління фінансовими ризиками [3; 12]

Таблиця 2 – Класифікація методів оцінки фінансових ризиків [19]

Назва методу	Сутність методу
Комплексний метод оцінки ризиків	Виділяються основні показники діяльності та оцінюється ступінь ризику для кожного з них. Після його визначення складається загальний висновок про доцільність здійснення даного виду діяльності.
Систематичний метод оцінки ризику	Для оцінки цього ризику використовується коефіцієнтом чутливості β , що характеризує відношення коливань у результатах діяльності галузі стосовно результатів діяльності певного сегменту або загалом економіки країни.
Статистичні методи: оцінка вірогідності виконання, аналіз вірогідного розподілу потоку платежів, дерево рішень, імітаційне моделювання ризиків, Risk Metrics тощо.	Основною відмінністю цього методу є використання статистичних даних, тобто результатів попередніх аналізів впливу фінансових ризиків.
Аналітичні методи: аналіз чутливості, метод еквівалентів, метод сценаріїв та ін.	В основі цього методу лежить використання математичних моделей, які переважно оцінюють ризики інвестиційних та інноваційних проектів.
Методи експертних оцінок	Сутність полягає в опитуванні групи експертів та подальшому аналізі результатів, які є єдиним джерелом інформації. Цей метод використовують за обмеженості вихідної інформації та передбачає відсутність впливу експертів один на одного.
Метод оцінки фінансової стійкості: оцінка фінансової стійкості; оцінка доцільності витрат	Метод спрямований на визначення потенційних зон ризику в діяльності підприємства на основі оцінки фінансової стійкості.
Рейтинговий метод оцінки	Цей метод оцінки ґрунтується на розрахунку остаточного рейтингу шляхом визначення необхідних показників, шкали оцінки їх ваги в діяльності та шкали оцінки їх значень.
Нормативний метод	Розраховуються основні фінансові коефіцієнти: коефіцієнт ліквідності; коефіцієнт заборгованості; коефіцієнт автономії; коефіцієнт маневреності; коефіцієнт імобілізації; коефіцієнт покриття.
Фундаментальний метод	Цей метод передбачає розрахунок таких показників: мінливості прибутковості активу, малих розмірів компанії; незбалансованого зростання та ін.
Метод аналогів	Використовується за неможливості використання інших методів. Він ґрунтується на перенесенні результатів оцінки інших аналогічних об'єктів на досліджуваний.

Таблиця 3 – Аналіз майнового стану та фінансових результатів
ПрАТ «Володарка»

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна	Темп приросту, %
Загальна вартість майна, тис. грн.	45814,55	45039,30	-775,25	-1,69
Власний капітал, тис. грн.	34454,40	33150,05	-1304,35	-3,79
Залучений капітал, тис. грн.	11360,15	11889,25	529,10	4,66
Необоротні активи, тис. грн.	20264,15	21185,75	921,60	4,55
Оборотні активи, тис. грн.	25550,40	23853,55	-1696,85	-6,64
Чистий дохід, тис. грн.	155972,40	169724,70	13752,30	8,82
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	118009,80	133657,70	15647,90	13,26
Валовий прибуток, тис. грн.	37962,60	36067,00	-1895,60	-4,99
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	6593,90	2347,60	-4246,30	-64,40
Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування, тис. грн.	6227,50	2179,80	-4047,70	-65,00
Чистий прибуток, тис. грн.	5014,90	1702,20	-3312,70	-66,06

Таблиця 4 – Коефіцієнти майнового стану та ділової активності
ПрАТ «Володарка»

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна	Темп приросту, %
Коефіцієнт зносу основних засобів, %	69,96	71,50	1,54	2,21
Коефіцієнт оборотності активів, оборотів	3,40	3,77	0,36	10,69
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	6,10	7,12	1,01	16,56
Коефіцієнт оборотності запасів, оборотів	34,99	27,47	-7,51	-21,47
Коефіцієнт оборотності власного капіталу, оборотів	4,53	5,12	0,59	13,10
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу, оборотів	13,73	14,28	0,55	3,97
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, оборотів	9,91	12,85	2,94	29,70
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	36,34	28,02	-8,32	-22,90
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, оборотів	23,45	28,71	5,26	22,41
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	15,35	12,54	-2,81	-18,31

Таблиця 5 – Оцінка ознак ризику втрати прибутковості та ліквідності

ПрАТ «Володарка»

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна	Темп приросту, %
Коефіцієнт рентабельності активів, %	10,95	3,78	-7,17	-65,47
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу, %	14,56	5,13	-9,42	-64,72
Коефіцієнт рентабельності продукції	32,17	26,98	-5,18	-16,12
Коефіцієнт рентабельності операційної діяльності, %	4,28	1,37	-2,91	-67,99
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності, %	3,25	0,99	-2,25	-69,43
Коефіцієнт покриття	2,70	2,28	-0,43	-15,78
Коефіцієнт швидкої ліквідності	2,23	1,69	-0,54	-24,40
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,56	0,42	-0,15	-25,95

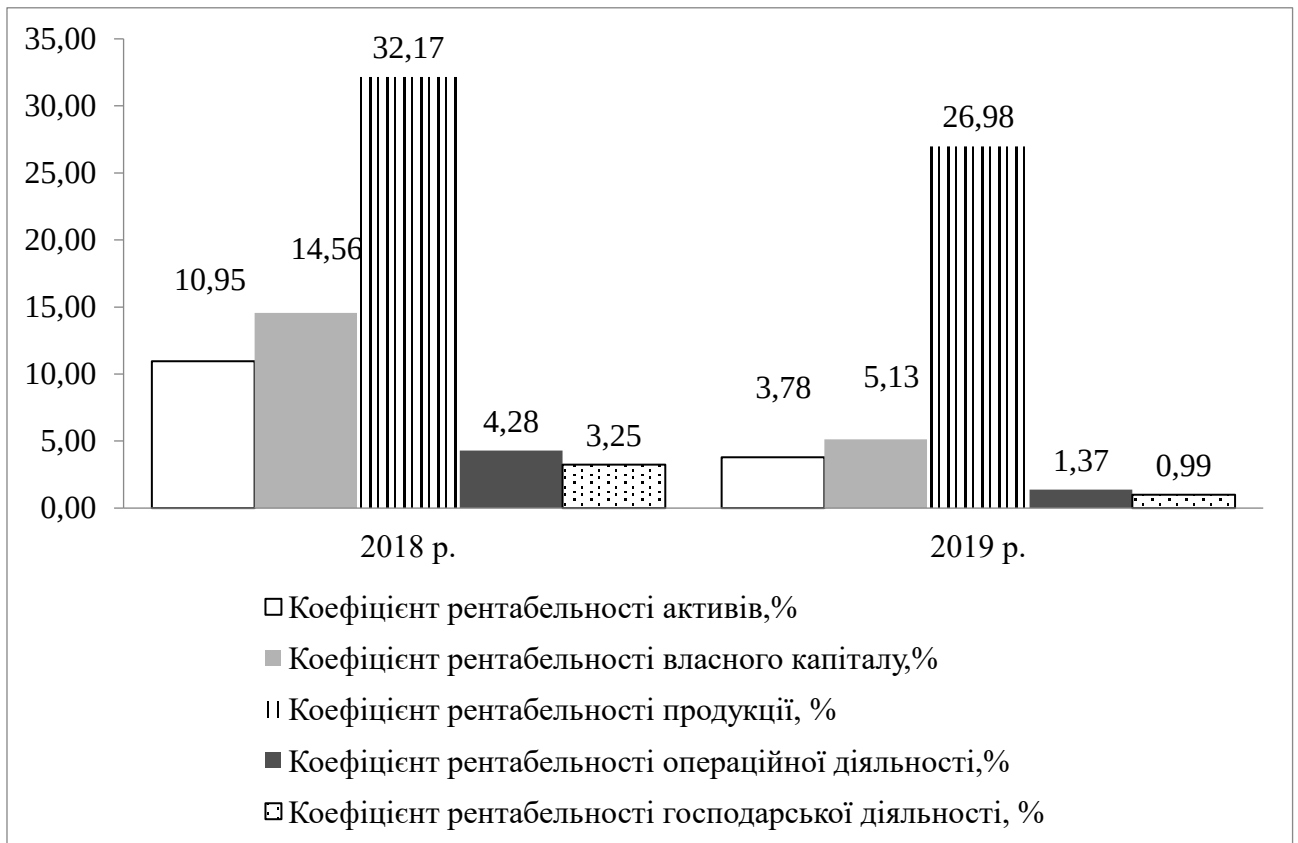

Рисунок 3 – Оцінка ризику втрати прибутковості ПрАТ «Володарка»

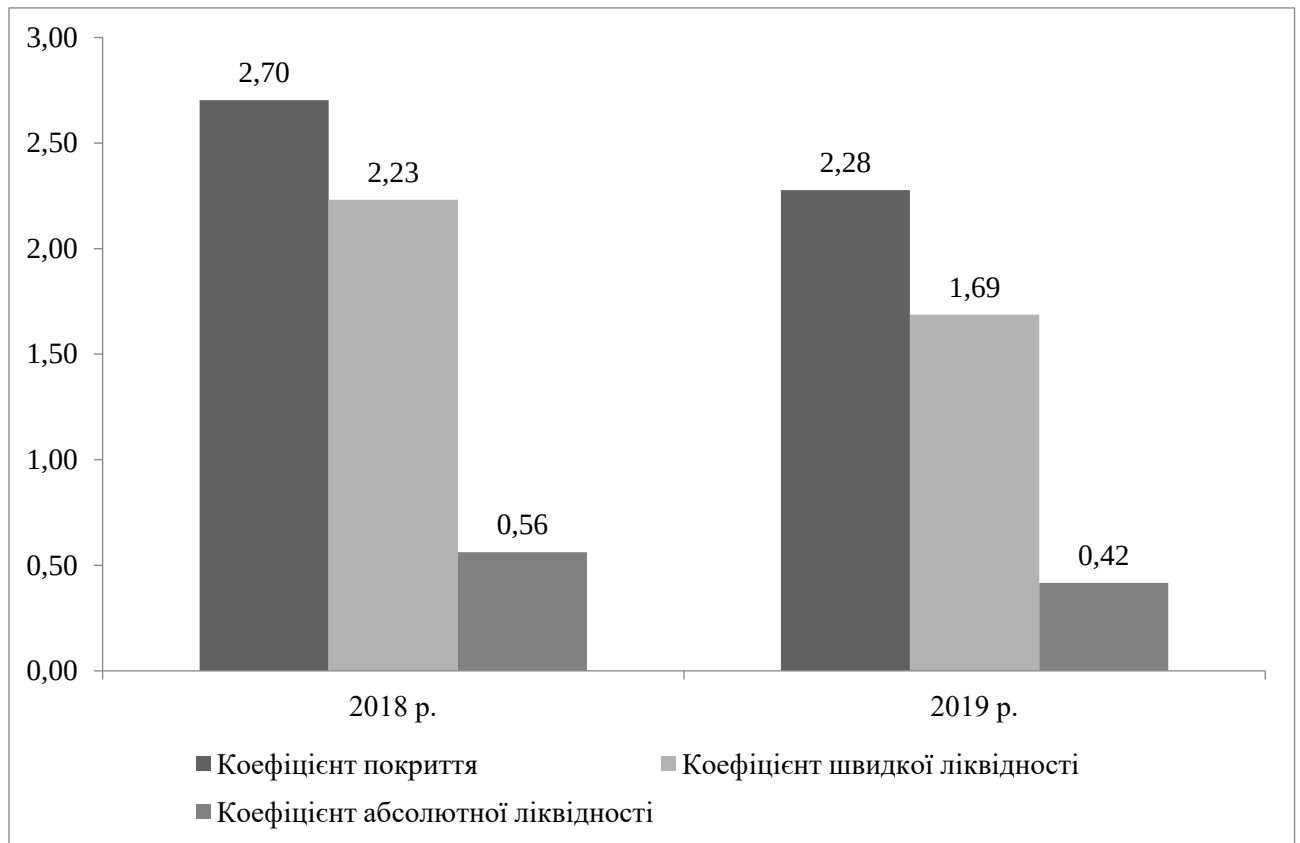

Рисунок 4 – Оцінка ризику втрати ліквідності ПрАТ «Володарка»

Таблиця 6 – Аналіз ознак ризику втрати фінансової стійкості ПрАТ «Володарка» за абсолютними показниками

Показник	2018р.	2019р.
Власний капітал	34454,40	33150,05
Необоротні активи	20264,15	21185,75
Власний оборотний капітал	14190,25	11964,30
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	1908,3	1411,95
Короткострокові кредити	800,45	927,55
Запаси	4458,15	6177,75
Забезпеченість запасів власним оборотним капіталом	9732,10	5786,55
Забезпеченість запасів власним оборотним капіталом та довгостроковим кредитами	11640,40	7198,50
Забезпеченість запасів усіма джерелами їх формування	12440,85	8126,05
Тип фінансової стійкості	абсолютна	абсолютна

Таблиця 7 – Аналіз ознак ризику втрати фінансової стійкості
ПрАТ «Володарка» за відносними показниками

Показник	2018р.	2019р.	Абсолютна зміна	Темп приросту, %
Коефіцієнт автономії	0,75	0,74	-0,02	-2,13
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,25	0,26	0,02	6,46
Коефіцієнт фінансового ризику	0,33	0,36	0,03	8,78

Таблиця 8 – Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за
моделлю Альтмана

Показник	2018р.	2019р.
Частка оборотних засобів в активах	0,56	0,53
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	0,66	0,65
Рентабельність активів за прибутком від реалізації	0,83	0,80
Коефіцієнт покриття	2,70	2,28
Віддача активів	3,40	3,77
Za	9,36	9,32
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький

Таблиця 9 – Оцінка ризику імовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за
моделлю Ліса

Показник	2018р.	2019р.
Частка оборотних активів в активах	0,558	0,530
Рентабельність активів за операційним прибутком	0,144	0,052
Рентабельність активів за нерозподіленим прибутком	0,665	0,647
Співвідношення власного та залученого капіталу	3,033	2,788
Zл	0,089	0,078
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький

Таблиця 2.10 – Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «Володарка» за моделлю Таффлера

Показник	2018р.	2019р.
Рентабельність короткострокових зобов'язань за операційним прибутком	0,70	0,22
Частка оборотних активів в зобов'язаннях	2,25	2,01
Частка короткострокових зобов'язань в активах	0,21	0,23
Віддача активів	3,40	3,77
Z _T	0,70	1,02
Ризик імовірності банкрутства	низький	низький

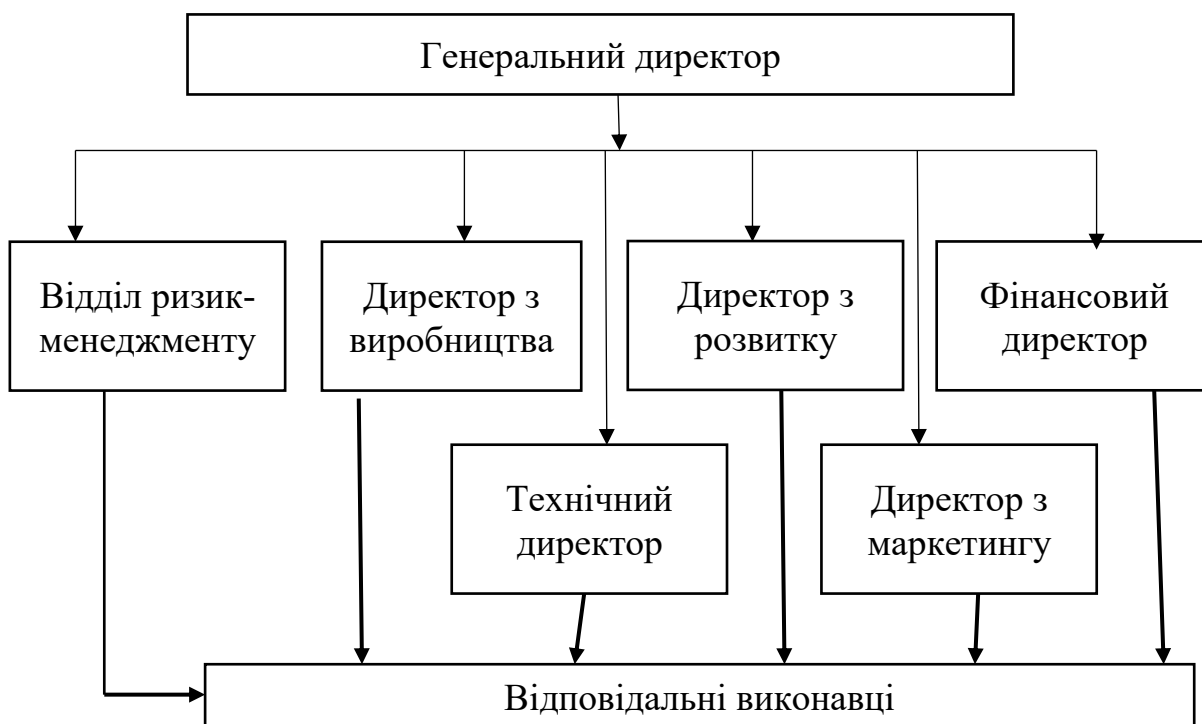

Рисунок 5 – Структура управління ПрАТ «Володарка» за впровадження відділу ризик-менеджменту

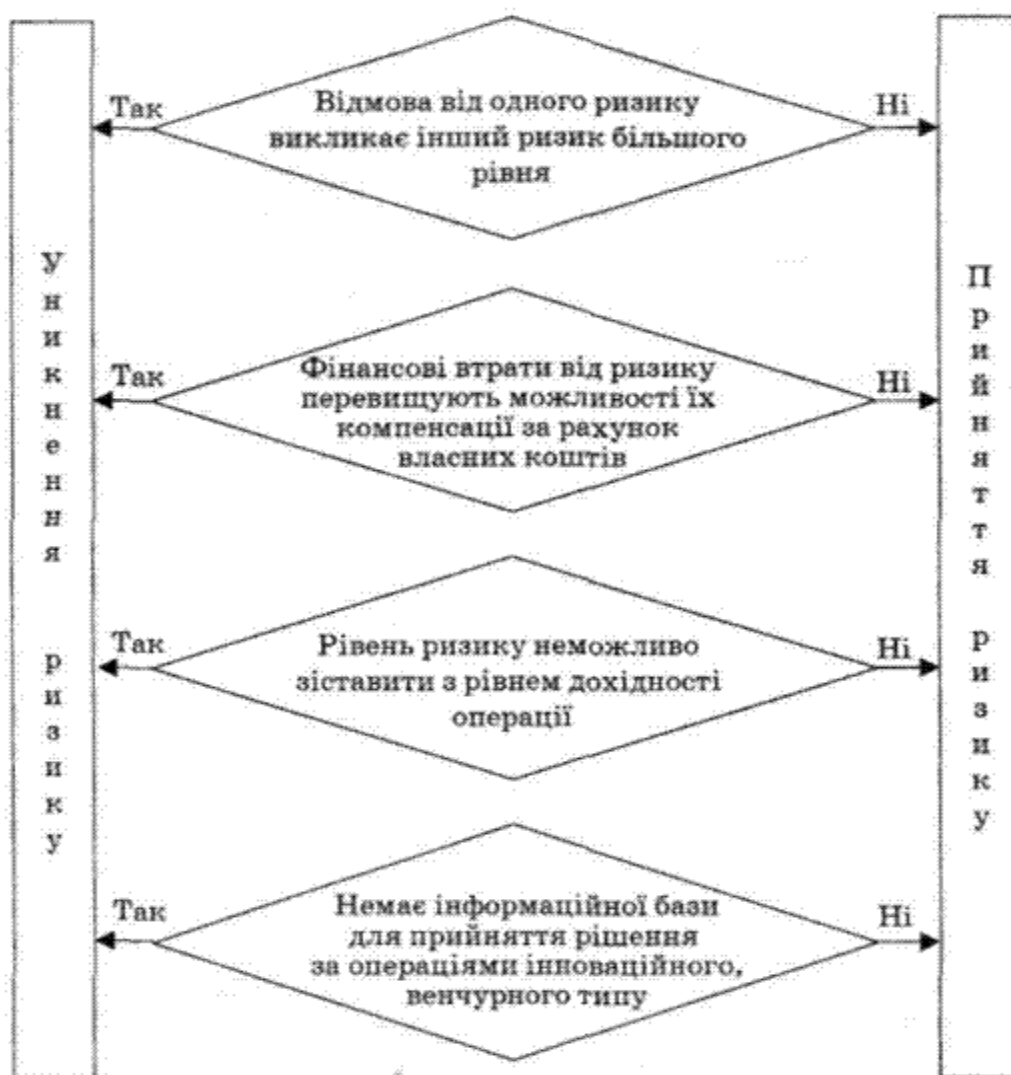

Рисунок 6 – Умови доцільності уникнення ризику